

Hrvatski

glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina IX

Broj 69/70

Prosinac 2010/ Siječanj 2011.

Cijena 1 €

ISSN 1800-5179

U slavu zaštitnika

Zamisli želju...

- Potrošački krediti
- Gotovinski krediti do **20.000€**
- Sprint krediti
- Krediti za kupovinu automobila
- Krediti za penzionere i studente
- Krediti za pomorce do **25.000€**
- Krediti za adaptaciju i izgradnju

Ovo nije magija, već...

FER KREDITI

HIPOTEKARNA BANKA

Vama posvećena

PREDSJEDNIK

HGDCG PRIM. DR. IVAN ILIĆ

Vrijeme za nove ljude

STR. 4

U SLAVU ZAŠTITNIKA

GRADA KOTORA

Tripundanske

svečanosti

STR. 8

ŽUPAN DNŽ NIKOLA DOBROSLAVIĆ

Suradnja je proces

STR. 12

HRVATI U ČILEU

Obećana zemlja

STR. 14

IZ STATUTA GRADA KOTORA

Perperi ili stub srama

STR. 20

KOTORU U PRVOJ

POLOVICI XIV. STOLJEĆA

Plemići i pučani

STR. 24

SKADARSKO JEZERO I BOJANA

Jedinstven plovni put

STR. 46

Poštovani čitatelji

zbog prelaska na radno mjesto portparola Ministarstva odbrane u Vladi Crne Gore, ovaj moj uvodnik na neki način je oproštajni. Iako većinu nikada nisam srela, veoma često imala sam dojam da vas na neki način poznajem. Povremeni susreti, e-mailovi, poruke potpore i ohrabrenja... doprinosili su tom uvjerenju i davali poticaj da ponekad i iznad objektivnih mogućnosti naše male redakcije opstajemo i izlazimo, prateći vaše sugestije, iz broja u broj sve kvalitetniji.

Hrvatski glasnik opstaće, u to sam uvjerena, zbog vas dragi čitatelji, zbog dobre energije koja pokreće sve članove Hrvatskog građanskog društva, unatoč povremenim prije svega financijskim teškoćama i neprimjerenim i neutemeljenim kritičarskim osvrtima. Jer, članovi Društva i časopis koji prati sve njihove aktivnosti kao dokument jednog vremena - uz brojne povijesne i životne teme, nositelji su poruke mira, tolerancije, suradnje i uvažavanja, očuvanja identiteta i obstojnosti, ponosno ističući svoje ali ne umanjujući tuđe. Dapače, trudeći se da ga što bolje upozna.

Nekoliko godina na mjestu urednika Hrvatskog glasnika proletjele su, nije fraza, kao tren. Uz drage suradnike s kojima sam skupa organizirala bezbroj aktivnosti s puno entuzijazma i dobre volje i koji su vremenom postali iskreni prijatelji, putovanja diljem Republike Hrvatske, upoznavanje gradova, predivnog krajolika, fascinantnih povijesnih građevina koje na koncu opet pamtim po dragim ljudima...

Uz zahvalnost svim svojim suradnicima – neću im spominjati imena, u strahu da nekoga u ovom trenu ne zaboravim - u Hrvatskom građanskom društvu, ali i šire, diljem Crne Gore, Hrvatske, Europe, svijeta... svima koji su pomagali, ali i onima koji nisu jer i oni čine naše živote potpunim, želim vam još puno ugodnih trenutaka uz Hrvatski glasnik, dobro zdravlje i puno sreće

**Vaša urednica
Tamara Popović**

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zatvoreni bazen, Škaljari 85330 Kotor**

Telefon: +382 (0) **32 304 232** Faks: +382 (0) **32 304 233**

E-mail: hgd-kotor@t-com.me

Žiro-račun: **510-4741-76**

Osnivač: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

WEB: **www.hrvati.me**

Predsjednik: **dr Ivan Ilić** Glavni urednik: **Tamara Popović**

Uređivački odbor: **Tripo Schubert, Marija Mihaliček, Joško Katelan, Željko Filičić** Fotografije: **Foto Parteli, R. Milić, S. Kordić, N. Dabanović**

Dizajn&priprema: **Radionica LCG** Tisak: **Grafo-Bale – Podgorica** Naklada: 800 primjeraka Cijena: 1,00 euro

**INTERVJU: PREDSEDNIK HRVATSKOG
GRAĐANSKOG DRUŠTVA CRNE GORE
PRIM. DR IVAN ILIĆ**

Vrijeme za nove ljude

U povodu Jubileja 10 godina od osnutka HGDCG, tijekom kojih su strpljivo građeni mostovi povjerenja, suradnje i prijateljstva dvaju naroda i država, Hrvatske i Crne Gore, razgovarali smo sa predsjednikom društva prim. dr. Ivanom Ilićem o planovima, aktualnim događanjima i aktivnostima

Ilić: Ova godina je zamišljena da bude godina dostojnog obilježavanja 10 godina nadasve uspješnog rada Hrvatskog građanskog društva. U tom cilju pokušat ćemo realizirati dosta ambiciozan plan aktivnosti. Osnovna zadaća Društva je, što stoji i u prvom članku Statuta, puna afirmacija hrvatske nacionalne zajednice u Crnoj Gori, njegovanje hrvatskog jezika i kulture, obnova tradicionalnih običaja i kulturne baštine. Isto tako razgranata i plodna suradnja s nama sličnim udrugama, političkim subjektima, lokalnom upravom, državom Crnom Gorom i uspješna obnova veza sa subjektima u Republici Hrvatskoj. To su bile i

ključne smjernice u radu. Teško je sada izdvojiti među mnoštvom realiziranih projekata one ključne. Mislim da smo na svim gore navedenim poljima postigli odlične rezultate i prepoznati u obje države. Priznanja Društvu i pojedincima su dokaz tomu.

Hrvatski glasnik: Ova godina je i izborna, obnoviti ćete rukovodeća tijela Društva?

Ilić: Desetgodišnji rad je ostavio dosta traga na pojedincima koji su se maksimalno posvetili radu u udruzi i red je da dođu novi, s novim poletom i idejama. Svakako da će bogato iskustvo pojed-

naca i dalje biti vrlo bitno u radu Društva. Mi već godinama imamo ustaljene godišnje planove rada. Poznate su redovne aktivnosti. Prije svega, želja nam je obezbijediti redovito izlaženje ovog časopisa, što smatram za jedan od najvažnijih projekata, zatim nastaviti plodnu izdavačku djelatnost, obilježavanje tradicionalnih svečanosti i praznika, rad čitaonice i knjižnice, web prezentaciju, pokretanje mandolinskog orkestra... Prethodne godine bile su različite, u materijalnom pogledu, ali smo uvijek uspijevali realizirati većinu zacrtanih aktivnosti na redovnim godišnjim skupštinama. Nema razloga da tako ne bude i dalje.

Prim. dr. Ivan Ilić na Skupštini HGDCG

Hrvatski glasnik: Uskoro slijedi popis o kojem se sve više priča. Kakav je Vaš stav?

Ilić: Istina je da se to pitanje dosta politizira, a vjerojatno će i više kako se približava datum. Mislim, a taj sam stav iznio i na sastanku našeg Nacionalnog savjeta, da su Hrvati u Crnoj Gori dosta svjesni svoje nacionalne pripadnosti i da neće biti većih odstupanja u rezultatima. Problem je što smo mi vjerojatno biološki najstariji narod u Crnoj Gori s malim priraštajem. Primijećeno je da se na posljednjim izborima značajan broj pojedinaca, posebno u Boki, izja-

snio kao nacionalno neopredjeljen ili je svoj nacion vezao za teritorijalnu pripadnost kao Bokeljka ili Bokelj. Sigurno je među njima i značajan broj nekad Hrvata koji zbog raznoraznih razloga žele izbjeći nacionalno opredjeljenje. Razlog tomu je možda strah, često imaginaran, briga za zaposlenje, obzir prema ostalim članovima obitelji... Mislim da je nacionalno opredjeljenje isključiva stvar pojedinca i da nema mjesta nekoga prisiljavati da mijenja svoj status. Ono što je bila jedna od osnovnih i čini mi se dobro observiranih zadaća našeg Društva, a nadam se i drugih udruga s nacionalnim predznakom i političke stranke, je

da se pokaže da je danas društvenopolitička situacija u našoj zemlji takva da je nacionalno izjašnjavanje slobodno, ponekad čak i afirmativno, da smo uradili mnogo dobrih stvari za našu nacionalnu zajednicu, za naše prijatelje bez obzira na nacionalnu pripadnost, za lokalnu sredinu u kojoj živimo, za Crnu Goru. Ako smo svojim radom probudili i jednog našeg sugrađanina da se sada slobodno opredijeli kao Hrvat - napravili smo dobru stvar. Na kraju, svih ovih 10 godina rada našeg Društva vjerojatno će biti afirmativno i poticajno za neodlučne pojedince.

Isto je tako važno naglasiti opstanak hrvatskog jezika koji je po novom Ustavu Crne Gore službeni jezik u zemlji. Ovaj Glasnik od početka piše na hrvatskom jeziku i to je za sada jedini medij gdje se može naći službeni, književni hrvatski jezik. To je nedovoljno. I među samim Hrvatima u Crnoj Gori je mali broj onih koji su na popisu prije 10-tak godina odgovorili da govore svojim jezikom. Mislim da će dugogodišnje uspješno izlaženje našeg časopisa i njegova čitavnost, kao i rad dopunske nastave hrvatskog jezika, utjecati da se taj postotak poboljša.

Hrvatski glasnik: Pomenu li ste Hrvatsko nacionalno vijeće. Kakav je trenutno njegov odnos prema Društvu?

Ilić: U našem vijeću imamo problem što se želi marginalizirati rad našeg Društva. Postoji jasan scenarij, a bit je da se prema nama zatvori priliv redovitog financiranja projekata iz Fonda za manjine, iz onoga što građani Crne Gore izdvajaju iz svojih džepova.

Već drugu godinu sredstva se dijele na skandalozan način, na samo pojedincima

***Odličja i dobivali i inicirali
iz HGD: Kotor 2008.***

znanim kriterijima, a tako da sredstva dobiju samo podobni i probrani. Naša udruga je najveća i najaktivnija udruga Hrvata u Crnoj Gori, ali ne može zadovoljiti "famozne" uvjete i ravnopravno konkurirati. Nevjerojatno je ali točno da je npr. prošle godine jedna inače potpuno minorna i neaktivna udruga dobila ogromna sredstva za projekt koji uopće nije realiziran, a ove godine ponovo za isti, koji će se navodno reali-

zirati ove godine. No comment, rekli bi Englezi. Ipak, ove godine smo u suradnji s respektabilnim dijelom nevladinog sektora u Crnoj Gori "uzburkali" javnost, mjerodavne političke structure, i nadamo se da će se u načinu raspodjele ne malih sredstava i kontroli njihovog trošenja nešto bitno promijeniti, naravno nabolje. Na naše argumentirane tekstove o načinu raspodjele sredstava, sukobima interesa, čudnim kri-

terijima, objavljenim i u ovom listu, prema vijeću i pojedincima, odgovara nam se nepotpisanim političkim pamfletima i prizemnim diskvalifikacijama na sajtu političke stranke.

Hrvatski glasnik: Nedavno ste postali načelnik kirurgije u Općoj bolnici Kotor. Vaši su profesionalni uspjesi manje poznati javnosti.

Ilić: Radim posao koji volim, koji je iznimno naporan i stresan. U tome me relaksira uspješno obavljena operacija, dobar ishod liječenja, zadovoljan pacijent. Naravno, ima i tužnih trenutaka kad se dođe pred zid bez izlaza. Cilj mi je da dokažem da se i u maloj bolnici može raditi najmodernija kirurgija i biti uspješan i priznat. Kotor je grad s iznimno dugom kirurškom tradicijom, među nastarijom na Jadrinu.

STAV

Pred osmi popis

Ove godine će se održati osmi popis stanovništva (Zakon o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u 2011. godini), otkako je Crna Gora proglašena jednom od republika bivše zajedničke države. Prvi otkako je Crna Gora postala samostalna država 2006. godine. Popis stanovništva nije samo puko registriranje stanovnika, njihovih osobnih karakteristika i osjećanja nacionalne i religiozne pripadnosti, kao dijela kulturne osobenosti. Nije ni prebrojavanje po tim osobenostima. Popis treba doživljavati kao civilizacijsku, demokratsku tvorevinu, čiji rezultati treba da posluže u ostvarivanju socijalne, ekonomske i kulturne politike, kao i afirmativne politike manjinskih naroda i etničkih grupa. Ovaj popis se radi u skladu sa standardima i zahtjevima međunarodne zajednice, kako bi se dobiveni podaci mogli upoređivati sa drugim zemljama.

Popisom, manjinski narodi odlučuju o sopstvenom statusu, manjinski narod ili etnička grupa. Nije sve isto. Ne, kada je riječ o zastupljenosti u predstavničkim organima, ali i upotrebi pisma i jezika. Upravo se Hrvati u Crnoj Gori nalaze na granici koja dijeli manjinski narod od statusa etničke grupe. O tome odlučuju oni sami. Zapravo, ono što osjećaju, po korjenima čiji su izdanci. Prošla su vremena straha od izjašnjavanja o nacionalnoj i vjerskoj pripadnosti. Za djecu mlađu od 15 godina podatke daju roditelj, usvojitelj ili staratelj, tako je regulirano Čl. 21 citiranog Zakona. Prošlo je vrijeme odricanja uže nacionalne u korist šire nacionalne pripadnosti. I u jednom i u drugom slučaju „žrtve“ su bili Hrvati, srazmjerno više od ostalih. To potvrđuju usporedni rezultati dosadašnjih popisa stanovništva. Od 10 644 Hrvata u Crnoj Gori (1961.) do 6 811 registriranih na posljednjem popisu stanovništva, prosječno 93 manje godišnje. Istina, navedeni razlozi nisu isključivi uzrok negativne demografske tendencije kretanja stanovništva hrvatske nacionalne pripadnosti.

Ukoliko Vas popisivač ne zatekne u stanu, postupite u skladu sa Čl.22. citiranog Zakona, tj. dužni ste da se do 15. travnja 2011. godine javite popisnoj komisiji za davanje podataka.

Predstojeći popis stanovništva u Crnoj Gori je prilika da svaki od njenih stanovnika odlučuje o svom i o kolektivnom statusu naroda kojem pripada. Toga treba biti svjestan. Treba da bude svjestan i činjenice da tim potvrđuje multinacionalnu, multikonfesionalnu i multikulturalnu stvarnost države čiji je pripadnik. Istina, može da se i ne izjasni ili da se izjasni prema regionalnoj pripadnosti, ali će i tu biti manjina, na štetu onih kojima stvarno pripadaju.

Ime i adresa autora poznati Redakciji

U SLAVU SV. TRIPUNA, ZAŠTITNIKA GRADA KOTORA

Tripundanske svečanosti

Centralna svečanost vanjske proslave Svetog Tripuna 6. veljače otpočela je okupljanjem odreda Bokeljske mornarice ispred glavnih gradskih vrata, kotorske i tivatske Gradske glazbe, te gostujuće Sibenske narodne glazbe

Prošli su ulicama grada do trga ispred katedrale Svetog Tripuna. Admiralu Bokeljske mornarice dr. Milošu Miloševiću raport je podnio major Josip Ribica uz pozdravni plotun, nakon čega je Bokeljska mornarica odigrala tradicionalno kolo u čast Svetog Tripuna.

U porti katedrale svečanosti su, među ostalim, prisustvovali izaslanik države Crne Gore, veleposlanik pri Svetoj stolici Antun Sbutega, biskup kotorski mons. Ilija Janjić sa

svećenstvom, gradonačelnica Kotora Marija Čatović, generalni konzul Republike Hrvatske u Kotoru Božo Vodopija. Svečanu Pontifikalnu Svetu Misu služio je nadbiskup mons. Nikola Eterović, generalni tajnik Sinode biskupa iz Rima. Nakon svečane svete mise, uslijedila je procesija ulicama kotorskog starog grada u kojoj su se nosili relikvije Svetog Tripuna u pratnji Bokeljske mornarice i gradskih glazbi. U procesiji je sudjelovalo mnoštvo vjernika, redovnica, redovnika, brojnih hodočasnika iz regiona, građana Kotora i Boke kotorske koji su došli odati počast Svetom Tripunu, među kojima i Božo Usanović sa stijegom Hrvatskog građanskog društva.

Prema pisanju don Pavaa Medača, u predvečerje uoči same svetkovine, katedrala je Svetog Tripuna ispunjena narodom koji se je okupio na svečanu Večernju u čast svoje zaštitniku, središte fascinantnog obreda u kojem se, dok traje čitanje životopisa Svetog Tripuna, iskazuje po-

časť njegovim moćima na oltaru usred renesansnog ciborija. Moći po tradiciji kađenjem časte jednako odabrani vjernici iz katoličke i pravoslavne Crkve. To je uistinu upečatljiv doživljaj koji svjedoči ekumenizam na ovim prostorima, duboko utisnut u duše bokeljskog puka.

U predvečerje vanjske proslave u katedrali sv. Tripuna upriličen je prigodan koncert katedralnog oratorijskog zbora mladih iz Mostara pod ravnanjem don Dragana Filipovića. Ovaj katedralni zbor ima 65 članova, uglavnom mostarskih studenata a u Kotoru je nastupilo njih pedesetak i svojim nastupom zagrijalo srca prisutnih Kotorana pred sutrašnju svečanost.

„Na početku euharistijskog slavlja domaći je biskup Ilija Janjić pozdravio prisutne nadbiskupe i biskupe te predstavnike državnih i građanskih vlasti. S nama su našoj proslavi bili nadbiskup i metropolita splitsko-makarski Marin Barišić, biskup šibenski Ante Ivas, biskup celjski Stanislav Lipovšek te biskup skopski Kiro Stojanov. Među predstavnicima biskupa posebno je pozdravljen novoimеноvani vojni ordinarij za BiH mons. Tomo Vukšić. Iz Rima nas je pohodio generalni tajnik Sinode biskupa nadbiskup Nikola Eterović koji je

predslavio ovogodišnje slavlje na čast Svetom Tripunu“, piše don Pavao Medač..

Prepoznavši u Boki kotorskoj malu, ali dinamičnu Crkvu, Eterović je okupljeni narod svojim riječima ohrabrio i potaknuo na nasljedovanje vjernih Kristovih svjedoka

koje častimo „jer i danas, i u našoj Europi pred naletom sekularizma, hedonizma i relativizma, kršćanin je pozvan nositi križ, tj. živjeti i navijestiti blagu Vijest evanđelja koje je često u suprotnosti s lažnim vrijednostima svijeta. Bez križa ništa se plemenita

nepostiže na polju ljudske djelatnosti bez truda, koji uključuje križ nema uspjeha u učenju, sportu, znanosti, u bilo kojoj profesiji. Isto se zahtjeva i na duhovnome polju. Stoga je nova evangelizacija izazov za sve nas. Sami smo slabi i nemoćni, ali je Bog jak i svemoguć. On je dobro u ovom svijetu ostvario u svojim svecima, posebno u svojoj i našoj majci BDM, veoma čašćenoj u Kotorskoj biskupiji. Neka nam ona skupa sa zagovorom Svetoga Tripuna mučenika kao i svih svetaca i blaženika ove blagoslovljene zemlje, posebno bokeljske uvale svetaca omogućiti da kročimo tim putem na dobro ne samo katolika, nego i braće i sestara pravoslavaca, pripadnika vjerskih zajednica te svih ljudi dobre volje“ rekao je između ostalog nadbiskup Eterović.

NAŠ DOM JE NAŠA BUDUĆNOST.

UZ PBZ STAMBENI KREDIT:

**AKCIJSKA KAMATNA STOPA, FIKSNA ZA PRVU GODINU,
JOŠ POVOLJNIJI UVJETI ODOBRENJA I KORIŠTENJA.
ZATO ŠTO ŽELIM OBLIKOVATI SVOJU BUDUĆNOST.**

Gradite budućnost uz pouzdanog partnera, jedinu veliku banku koja u protekle dvije godine nije jednostrano podizala kamatne stope na postojeće kredite. Iskoristite novu generaciju stambenih kredita uz akcijsku kamatu, fiksnu za prvu godinu otplate kredita, za kredite uzvraćene do 31. ožujka 2011. Poslodno povoljni uvjeti za mlade do 40 godina uz kamatnu stopu 6,5% godišnje, fiksnu, za prvu godinu otplate kredita (LKS* 6,94%).

PI 6% je izračunat uz najnižu referentnu i najnižu stopu otplate

 PRIVREDNA BANKA ZAGREB
Mislimo unaprijed s Vama.

PBZ
stambeni krediti

POSLOVANJE U PARTNERSTVU S **INTESA** **SINIGLIO**

Suradnja je proces

Piše:
Tamara POPOVIĆ

Hrvatski glasnik: Crnogorskoj javnosti, napose Hrvatima Boke, malo je poznata Vaš životopis i aktivnosti u domeni prekogranične suradnje.

Dobroslavić: Rođen sam u Slanomu. Diplomirao sam filozofiju i engleski jezik, ali sam gotovo cijeli radni vijek proveo u hoteljerstvu, naime, bio sam dugi niz godina direktor hotelskog poduzeća Osmine u Slanomu. Također sam bio u tri mandata načelnik općine Dubrovačko primorje, a na lanišnjim izborima izabran sam za župana Dubrovačko-neretvanske županije, kao kandidat koalicije HDZ-HSS-HSLS-HSU. Ova županija pomaže normalizaciju i razvijanje odnosa s Crnom Gorom, a suradnja se ogleda posebno kroz suradnju gospodarstvenika, suradnju gospodarskih komora, suradnju na IPA prekograničnim programima korištenja sredstava EU fondova. Projekti prekogranične suradnje, koju pomažu EU fondovi, za našu županiju su vrijedni oko 900.000 EUR, sličan iznos je i za projekte partnera iz CG.

Hrvatski glasnik: Vaše je djelovanje u uspostavljanju suradnje time značajnije što ste neposredno, kao predsjednik Kriznog stožera u

Slanome 1991. osjetili sve strahote rata.

Dobroslavić: Taj dio povijesti je za nas veoma težak i tragičan jer smo bili žrtve velikosrpske agresije, doživjeli okupaciju, pretrpjeli goleme ljudske gubitke, torture u logorima i golema materijalna razaranja. U mom Slanomu i okolnim naseljima bilo je sve opljačkano i spaljeno 95% zgrada. Slično je bilo i na ostalom dubrovačkom području. Stara jezgra Dubrovnika, na listi UNESCO-a, pogođena je tisućama granata. Pokradeno je umjetničkog blaga iz crkava koje još nije vraćeno, odnesena je oprema zračne Luke, kamenoloma i sl.

Ta je epizoda svakako tragična i za Crnu Goru i ostavila joj je jednu veli-

ku mrlju i sramotu zbog aktivnog sudjelovanja u tom velikosrpskom projektu i zbog pohoda na Dubrovnik. Na našem području bile su, nažalost, upravo postrojbe iz Crne Gore (Kolašina, Bijelog Polja, Nikšića, sudeći po ostavljenim grafitima).

Domovinski rat bio je za nas osim stradanja i vrijeme ponosa i hrabrosti, jer smo uspjeli pobijediti u neravnopravnom, nametnutom ratu tzv. JNA i dobrovoljce koji su bili višestruko nadmoćniji, brojčano, a pogotovo u tehnici. I sam sam bio aktivni sudionik tih događanja, uz ostalo kao predsjednik Kriznog stožera

u Slanomu, u času kad je Slano bilo nemilosrdno granatirano i ljudi otjerani u prognaništvo. Nakon 7,5 mjeseci okupacije oslobodili smo naše područje i počeli mukotrpnu obnovu. Na žalost ratne štete ljudima nije, osim pomoći hrvatske države, nitko nadoknadio. Neke

najave iz Crne Gore bile su tek naznaka toga.

Hrvatski glasnik: Prigodom Vašeg prvog dolaska u Kotor, izjavili ste kako Vam je bilo jako teško prijeći granicu. O čemu ste točno razmišljali u tim trenucima?

Dobroslavić: Imao sam, zbog svega gore rečenog, doista neugodne osjećaje prilikom prvog prelaska granice, jer smo Crnu Goru nužno povezivali sa sjećanjima na ratno vrijeme. Odlučio sam se otići isključivo zbog službenog karaktera mog putovanja.

Hrvatski glasnik: Koja vas ideja vodi i daje Vam snage da nadidete traume prošlosti?

Dobroslavić: Tome je nekoliko razloga. Ponajprije je to činjenica da autohtona hrvatska zajednica živi u Crnoj Gori, poglavito u Boki i da su pozivi za posjete koje sam od njih dobivao pokazivali da im je do tih posjeta veoma stalo.

Nadalje, premda postoje krivici za rat i stradanja, ne postoji kolektivna krivnja i jedan narod ne može snositi odgovornost za djelovanje pojedinaca, skupina ili političkih garnitura. Mi dobro znamo da je u Crnoj Gori bilo brojnih i glasnih protivnika rata i agresije na Hrvatsku i da poglavito oni ne mogu biti taoci nečijih nečasnih djela. Ohrabruje nas činjenica da su u Crnoj Gori provedeni postupci za stradanja Hrvata u logoru Morinj na primjer. Hrvatska kao skora članica EU vodi politiku pomoći svojim susjedima za što brži ulazak u NATO i EU, svjesna da su dobri odnosi u regiji u interesu svijeta,

Prvi dolazak u Kotor: Župan Dobroslavić na prijemu u povodu Dana državnosti Republike Hrvatske

Hrvatske, susjednih država i ukupne EU.

Napokon je to činjenica da obnašam javnu dužnost i da nemam pravo propustiti učiniti nešto što može biti važno i korisno za moju županiju i državu. A dobrosusjedski odnosi jesu interes i naše županije i države Hrvatske.

Hrvatski glasnik: Poznati ste po uspješnom modelu privatizacije hotela Osmine po principu radničkog dioničarstva. Kako to danas funkcionira?

Dobroslavić: Mi smo u hotelu Osmine uspjeli privatizirati društvo na takav način da su se svi stalni zaposlenici kreditno zadužili i kupili odgovarajuće udjele sukladno svojim primanjima. Model funkcionira dobro, hotel posluje pozitivno, nije bilo prodaje udjela, šteta da takav model nije uspio i u nekim drugim slučajevima privatizacije.

Hrvatski glasnik: U kom će se smjeru dalje odvijati suradnja i kako u tom kontekstu vidite ulogu Hrvata Boke?

Dobroslavić: Suradnja Du-

brovačko-neretvanske županije s Crnom Gorom će zasigurno dalje napredovati. Mi smo dva susjedna područja, imamo slične, ponekad zajedničke probleme, Hrvatska je u NATO, uskoro i u EU, to isto želi i Crna Gora. Jedino moramo voditi računa da taj proces suradnje, zbog trauma prošlosti, zahtjeva strpljivost i postupnost. Moramo uvažavati dostojanstvo žrtve i njoj prilagoditi tempo. Hrvati u Crnoj Gori jesu most za dobru suradnju, oni puno pomažu da ta suradnja napreduje.

Hrvatski glasnik: Vaša poruka Hrvatima koji žive u Boki i dalje, Baru, Podgorici...

Dobroslavić: Hrvati u Crnoj Gori mogu biti ponosni na svoju povijest, svoj materijalni i kulturni doprinos kraju u kojem žive. Dobro je da je država Crna Gora priznala prava Hrvatima kao autohtonoj zajednici i da se Hrvati organiziraju i aktivno rade na očuvanju svog identiteta, kulture, jezika, posebno crkvene baštine koja je, naročito u Boki, prebogata. Naša županija će im u tome davati moralnu potporu, a u okviru svojih mogućnosti i pomoć.

HRVATI U ČILEU 1.

Biografski leksikon “Hrvati u Čileu, životopisi” Dane Mataića Pavičića koji izdvaja iz četrnaest milijunske čileanske populacije najznačajnije među 130.000 Hrvata i građana hrvatskoga podrijetla na čileanskom tlu, tiskan je u vlastitoj nakladi i pod pokroviteljstvom Hrvatske matice iseljenika. Autor je za Hrvatski glasnik priredio životopise koji imaju vezu sa Bokom kotorskom. Kao prve pojedinačne doseljenike koji su došli na područje tjesnaca Magallanes spominje se pomorskoga kapetana Petra Zambelića, koji je došao 1872.

OBEĆANA ZEMLJA

Profesor Dane Mataić Pavičić od 1988. bio je šef Konzulata bivše Jugoslavije u Čileu, gdje ostao do 15. 1. 1992. Nakon što je izrazio lojalnost novoj hrvatskoj vlasti, postaje savjetnik u Ministarstvu vanjskih poslova Republike Hrvatske (1992-1995). Istraživač povijesti hrvatskih doseljenika i njihovih potomaka u Čileu, u Nacionalnoj knjižnici te zemlje otkrio je i klasificirao hrvatski iseljenički tisak i organizirao njegovo mikrofilmiranje (14.000 stranica).

“U Boku kotorsku sam prvi puta došao na biciklu, s jednom brzinom, crne otužne boje. Proizveden u Subotici, u tvornici bicikla Partizan bio je dar moga oca za sretan povratak s odsluženja vojnog roka. Njime sam godinu dana odlazio u školu u obližnje mjesto Garčin u Slavoniji gdje sam službovao kao učitelj razredne nastave. Uskoro sam otišao na

studij u Zagreb s mislima na moj bicikl.

Po završetku prve godine studija hrvatskog i francuskog jezika i književnosti, krenuo sam krajem lipnja 1960. zajedno s **Antom Sorićem** iz Bihaća, jednim od cimera četverokreventne studentske sobe kod “Džamije”, na put u nepoznato. Nismo se niti nadali da će naši bicikli stići sve do Kotora. Tim prije što je Antin bicikl bio bez neke marke, sklepan tko zna u čijoj improviziranoj radionici i ponuđen na prodaju na poznatom gradskom sajmištu Hreliću. Na put nismo vozili mnogo stvari, tek bocu vode, priručni zavežljaj hrane, u džepovima kocke šećera i jabuka za okrijepu. Jedan konopac i svako po deku za svaku eventualnost. Putovali smo u etapama. Učlanili smo se u Ferijalni savez, organizaciju mladih koja je imala svoja odma-

rališta od Zagreba pa do Herceg Novog. Bilo je lako voziti asfaltiranim cestama do Plitvica, potom do Bihaća, a manje romantično makadamskim, istrošenim cestama Bosne i Like. Najteže je bilo na makadamskim izbrazdanim autostradama na kojima su kamionske gume napravile tragove teških tereta. Najteža dionica je bila od Splita do Dubrovnika gdje su nam neprestano trubile kamiondžije i pokoja crna limuzina nekog “druga iz kotara”, jer nam je najlakše bilo voziti posred ceste gdje je kamenje najtvrdje. Za čudo, imali smo samo jedan “gumi defekt” i to pred Herceg Novim gdje su u prašnjavoj cesti konji ostavljali po koji čavao.

Ante je studirao geodeziju, ali najbolji je bio u ping-pongu, kako smo najčešće nazivali stolni tenis. Kada kažem naj-

bolji, moram reći da u nijednom odmaralištu Ferijalnog saveza od Zagreba do Kotora nije bilo boljeg o njega. Skroman, još k tomu onizak, grbavih nogometaških nogu, izazivao je sažaljenje i podsmjeh šminkera, kojih je oduvijek bilo i oduvijek su naduveni. Gdje god bismo stigli, održavao se turnir. Antina pobjeda je bila garancija za mjesto za spavanje, pa makar u kancelariji šefa odmarališta što nam se i dogodilo na Plitvicama. Barake Ferijalnog saveza bile krcate, niti pola kreveta se nije moglo naći. Ante je skromno uz osmijeh započeo nizati pobjede. Na kraju mu je ostao šef.

“Ante, nemoj šefa baciti u očaj”, došapnuo sam mu. “Samo nam on može osigurati

mjesto u barakama, inače ostat ćemo pod nekom bukvom”.

Šef je bio sretan, s obje ruke u zraku, ljubio je mali zeleni reket. Ja sam pospremio mrežicu, prekrio stol da ga noćna rosa ne ošteti.

“Dečki, idete na spavanje u moju kancelariju, a prije toga odite u kuhinju. Recite da Vas ja šaljem”. Ostali smo tri dana. Tko ne bi.

Iz Bihaća, gdje su nas ugostili Antini roditelji krenuli smo na jug cestom prema Vrtoči, a potom skrenuli na Donji Lapac i Mazin, sve do Lovinca u Lici, gdje je još živjela očeva i majčina rodbina. Bio je to moj prvi dolazak u zavičaj otaca. Od pustih majčinih priča iz djetinjstva ostala su svježja sjeća-

nja, osjećao sam se kao da sam tu rođen.

U Lovincu smo bicikle utovarili u poštanski vagon i tako smo stigli do Splita, a od Splita makadamom do Dubrovnika. Danima smo putovali, zastavljajući se u mjestima gdje je bilo smješteno odmaralište Ferijalnog saveza Hrvatske.

U Dubrovniku je odmaralište Ferijalnog saveza na kraju duge ulice kojom je vozio tramvaj. Tim tramvajem bez vrata i zidova, s natkrivenim klupama odlazili smo u Grad, obilazili zidine i podrum, šetali dugo u noć Stradunom.

U susjednoj Crnoj Gori bili smo već na izmaku snaga umorni od loših putova. Uže koje smo ponijeli upotrijebili smo samo jednom: na strmoj

uzbrdici puta koji nas je vodio prema Herceg Novom. Naravno, Ante je drugi dan opet briljirao na turniru stolnog tenisa. Odmaralište je imalo dobar položaj i pružalo udoban smještaj. Zato smo se iz Kotora vratili u Herceg Novi na spavanje.

Ljepota Bokokotorskog zaljeva nas je opčarala. Potvrdile su se vojničke priče mog namlađeg strica Stipe, koji je upravo tu služio vojni rok u mornarici. Sjetio sam se svojih profesoricica iz zemljopisa i povijesti koje su nam s toliko nostalgije govorili o Boki.

Crkva Sv. Tripuna bila je zaključana. Odvozili smo cestom kroz zaljevska mjesta i htjeli ići na otok usred uvale. Rekli su nam da se tamo ne ide. U kasno poslije podne vratili smo se u Herceg Novi. Boka je ostala u sjećanjima.

Sutradan smo se s biciklima ukrcali na lokalnu brodsku liniju i s njom uz neko presjedanje otplovili put Splita. U Bihaću sam ostavio Antu, a ja sam s mojim biciklom nastavio voziti sjevernom Bosnom sve do Brčkog gdje sam već bio nadomak roditeljske kuće u Starom Topolju, u Slavoniji. Mama nije vjerovala da sam biciklom došao u Lovinac i njezin Smokrić. A bio sam. Moja dvomjesečna avantura je bila završena.

Predamnom su bili novi izazovi na studiju u Zagrebu, nove proživljene avanture po Francuskoj, a kasnije po Južnoj Americi.

Moj drugi susret s Kotoranima je bio u Arozi, Švicarska, 1978. Tada sam bio konzul za kulturu i tisak u Zurichu i sudjelovao u pripremama za nastup Kotorana na Igrama bez granica. Kotorane sam susreo na brodu Smederevo koji je 1989. imao havariju u južnim morima. Organizirao sam im kontakt s društvima Hrvata u Punta Arenasu, a posjetio sam ih zajedno sa suprugom u sre-

dišnjem Čileu, 800 km od Santiaga na pučini Tihog oceana kod Concepciona. Donio sam im Slobodnu Dalmaciju i našega vina. Tada sam bio šef predstavništva (konzulat za vrijeme Pinocheta) „, prisjeća se Mataić.

Dva prezimena

Za uspomenu na Čile prof. Dane piše dva prezimena kao i svi Čileanci.

„Prvo je prezime oca, a drugo majke. Kako sam imao strica po kojem sam dobio ime na ovaj sam način izbjegao zabune. On je drugo, majčino prezime imao Sekulić. Moja kći ima prvo tatino a drugo mamino prezime. Smatrao sam ovakovo pisanje prezimena pravednim, tim prije što je majčinim prezimenom na taj način odana počast majci koja nas je rodila. Oba prezimena imaju i žene. Zakonom je naloženo da cijelog života ne smiju mjenjati svoja prezimena pod kojima su rođene. Udajom također ne smiju mjenjati prezimena.

Ovoga nisu bile svjesne vlasti ni Austro-Ugarske, ni svih Jugoslavija i u svoje su registre državljana upisivale samo očovo prezime, što i dandanas predstavlja veliki problem. Jer, kako su nadimci, posebno naših otočana bili van upotrebe, pojavili su se problemi u identifikaciji što osjete naši istraživači migracija.

Kada već nabrajam, valja istaknuti nekoliko stvari koje su u Čileu vrlo različite od naših: Iznenadi vas najprije sunce koje sja sa sjevera. Godišnja doba su obrnuta. Dolaze na isti datum, ali jesen u ožujku, zima u lipnju. Sada je tamo vruće ljeto, ali suho, tako da na 36 stupnjeva nosite kravatu. Inače se kravata ne nosi vikendom, od predsjednika republike pa dalje. Muškarci se međusobno ne ljube. Oni se

Godina (Año) V.

Antofagasta

IZBORNA REFORMA U AUSTRIJI.

Beč, 23 Veljače.

Danas je bio u parlamentu dan veselja, dan svečanosti. Galerije prepune avakorvetnog otmenijeg obćinstva i obća nspetost. Nelom ministar predsjednik Gautsch otvori usta, da naviesti odavna obećanu izbornu reformu, Schönerianci zaurlikale kao gladni vukovi: Izdajničel Poslavenitelja Austrije! Komandi-

nom reform kotara zastu narodnosti, a nlei narodni

Birat će se dana bude vršit će u nj dalje tomeči ra zahtjeva, izbornoga te poaktrenim od sjednica rad parlame od nedostoj oteča izve elada iz za

zagrlje i potapšu po leđima. Zato muškarci ljube žene, čak i kada ih pozdravljaju po prvi puta. Žene se međusobno također ljube.

Sve je podređeno održavanju obiteljskih odnosa, tradicija, čvrstih veza i redovnih kontakata.

Čileanci govore španjolski, malo iskrivljen, ali zadovoljavajući. Drugi jezici se govore vrlo, vrlo malo. Veoma su veseli i nasmijani ljudi, srdačni i spremni za pomoći. Autohtoni narod su Mapuche, potomci Inka koji žive oko 900 km od Santiaga. Njeguju svoj jezik, kulturu i običaje”.

Doseljivanje u Čile

Hrvatske novine

(Čile), u Santiago dne 22 Travnja (Domingo 22 de Abril) 1900.

Broj (Número) 8.

om smanjit će se broj
panih po ljudima druge
povećat će se zastup-
h manjina.

izravno. Tko za godinu
boravio u jednoj obćini,
oj pravo glasa. Ministar
kako novi sustav izbo-
da se zaštite birači od
korizma, a i da se novim
poslovnikom (izključenje
za 8 dana) osigura mirni
anta i obezbiedi odsutne
njih napadača. Da ne
enje izborbe preinake,
ada odlučila odustati od

zložiti predlog, reče, da obrazloženje
stoji u samom predlogu, a napao je
na ministra Gautscha, predbacujući
mu, da je kroz cio život igrao kome-
dijaške uloge. Pošto se nitko nije
više javio za riječ, prošlo se je na
glasovanje i preciznost predloga je
odbijena. Predsjednik urede dojuča
sjednicu za 6 ožujka sa sljedećim
dnevnim redom: zakonska osnova o
prisluknicima i prvo čitanje vladine
osnove o izbornoj reformi.

Ova osnova u obće ne oduševljuje
nijednu naročnu skupinu, ali, izim
Schönerbana i Poljaka, nitko na-
čelno proti njoj ne ustaje. Slaveni

4. Druš, Vrljka, *) Kuin.
5. Sinj, *) Moč, Lečevica.
6. Imotski, Omiš, *)
7. Hvar, Vis, Brač, *) Starigrad,
Vrbuska i Solta.
8. Makarska, Vrgorac, Metko-
vić, *) Jelsa, Bogomolje, Suću-
raj, Ston.
9. Split, Kaštela, Trogir.
10. Dubrovnik, Korčula, Orebić, *)
Mljet, Slano.
11. Kotor, Pernat, Budva, Erceg-
novi, Cavtat. *)

Osnova o razdiobi kotara, koju su
zastupnici dalmatinski na sastanku
u Zadru bili izrazili, puno je bolja

rike, tako da se tu zadržao ma-
nji broj Hrvata.

Plovili su u glavnom od Ge-
nove do Buenos Airesa, najjev-
tinijom prugom, a potom pre-
sjedali na lokalne linije prema
jugu ili pak preko Andskih pri-
jevoja na mulama prema sjeveru
Čilea, "u salitru".

Fenomen Bračana

Hrvati u Čileu su podrijetlom
iz Dalmacije i to uglavnom s
otoka Brača (80%) i u ma-
njem broju s drugih srednjo-
dalmatinskih otoka, potom iz
dubrovačkog i omiškog kraja,
Hrvatskog Primorja i Boke ko-
torske. Prisutnost drugih do-
seljenika iz bivše države je za-
nemarliva i sa sigurnošću se
može zaključiti da su tamo do-
selili Hrvati koji su živjeli uz
more i od mora, koji su plovili
i svakodnevno slušali dogo-
dovštine s oceanskih prostran-
stava.

Prisutnost Bračana u Čileu
može se smatrati svjetskim mi-
gracijskim fenomenom. Naime,
otok Brač koji danas ima
13.000 stanovnika ima više od
sto tisuća potomaka svojih
otočana u ovoj dalekoj zemlji!
Najčešće susrećemo Martiniće,
Zlatare, Marinoviće, Eteroviće,
Bonačiće, Domiće, Čekaloviće,
Sapunare, Lukšiće, Garafuli-
će, Kusanoviće, Šimunoviće.

Doseljenici iz Hrvatskog pri-
morja i Kvarnera došli su na
krajnji jug Čilea (Punta Are-
nas), bili su zanatlije, ali i vrlo
osvješteni Hrvati kroz aktivno-
sti Ilirskog pokreta u domovi-
ni. Oni su bili jedni od inicija-
tora osnivanja raznih društava
s hrvatskim predznakom (Hr-
vatska čitaonica 1899; Hrvat-
sko vatrogasno društvo 1904,
Hrvatsko dobrotvorno društvo
1900, Hrvatsko tamburaško
društvo "Tomislav" 1904, Hr-
vatski Sokol 1912, itd). Najče-
šća njihova prezimena su: Pa-
ravić, Turina, Juričić, Smojver,

Tjerani neimaštinom i njima
nesklonom politikom Hrvati su
se oduvijek upućivali u svijet u
želji za boljim i mirnijim živo-
tom. Prvi Hrvati u Čile doselja-
vaju sredinom 19. st. Premda
su pojedinci, među kojima naj-
više mornari, doseljavali i pri-
je. Najčešće odredište naših
sunarodnjaka bila je Kaliforni-
ja u Sjevernoj Americi. Kako
tada još nije bio prokopan Pa-
namski kanal, brodovi su
oplovljavali Južnu Ameriku i
prolazili Magellanovim tjesna-
cem zaustavljajući se i u čil-
eanskim lukama gdje se osni-
vaju prve nasebine Hrvata:
Punta Arenas, Porvenir na
Ognjenoj zemlji, sve do pacifi-
čkih čilenaskih luka: Valparaí-
so, Coquimbo, Antofagasta

Iquique.

Broj doseljenika i učestalost
masovnijeg doseljavanja ovisili
su o političkim i gospodarskim
prilikama u domovini, ali isto
tako i o prilikama u zemlji use-
ljenja. Prvo masovnije doselja-
vanje u Čile dogodilo se se-
damdesetih godina XIX. stolje-
ća, zbog čega su Hrvati i njho-
vi potomci i uzeli godinu 1878.
kao godinu doseljavanja, a na
stotu obljetnicu podigli veli-
čanstveni spomenik u znak
sjećanja na svoje pretke. Drugi
doseljenički val događa se u
desetljeću pred Prvi svjetski
rat, a treći između dva rata.
Nakon Drugog svjetskog rata
Čile je bio svojevrsna međusta-
nica na putu prema atraktivni-
jim područjima Sjeverne Ame-

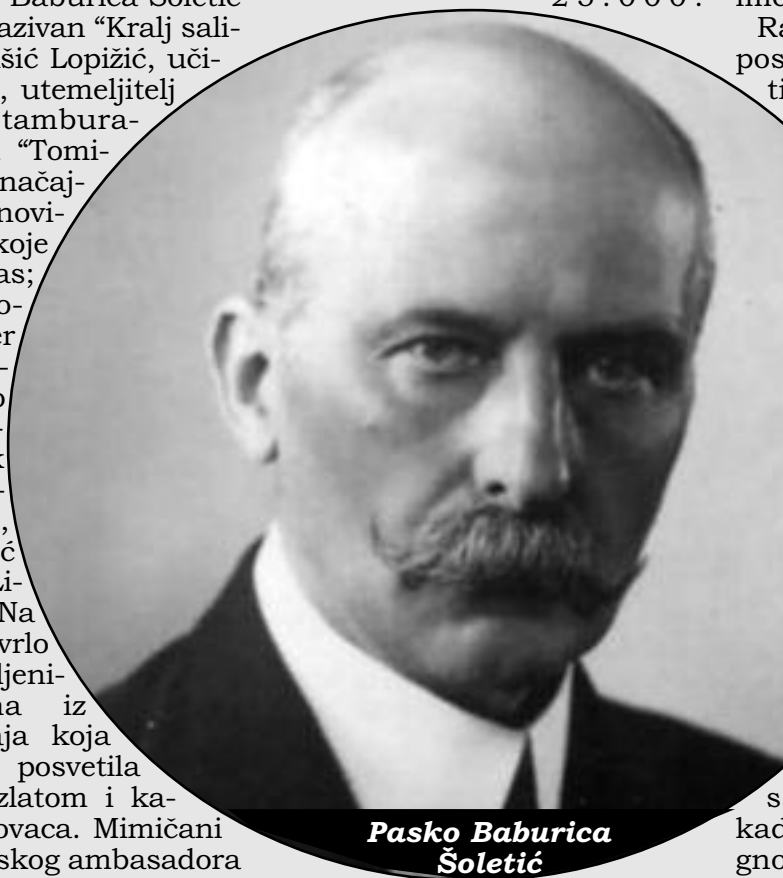
Brnčić, Polić, itd. Pomorci, uglavnom sa završenom pomorskom školom u Malom Lošinju ili Bakru ostajali su na sjeveru Čilea u područjima koja gravitiraju luci Iquique, gdje su napuštali austro - ugarske brodove i zapošljavali se u industriji salitre. Evo nekih od tih prezimena: Kopajtić, Budinić, Raguzin, Petrina, Marinzulic, Catarrinic Cuculic i dr. Značajna je koncentracija hrvatskog življa iz Dubrovačkog kraja i dali su veliki doprinos razvoju naseobine. Evo nekih imena: Pasko Baburica Šoletić s Koločepa, nazivan "Kralj salitre"; Pedro Gašić Lopizić, učitelj iz Orašca, utemeljitelj Hrvatskog tamburaškog društva "Tomislav" i vrlo značajnih "Malih novina", 1906. koje izlaze i danas; obitelj Stjepović iz također iz Orašca, Pedro Hrdalo Marić iz Čepikuća vlasnik lista "El Magallanes", Obitelj Glavić sa Šipana, Litrica, Lonza. Na jugu Čilea je vrlo poznata doseljenička skupina iz Omiškog kraja koja se uglavnom posvetila traganju za zlatom i kasnije uzgoju ovaca. Mimičani su dali čileanskog ambasadora Sergija Mimicu Bezmalinovića, rijetkog potomka koji govori hrvatski.

Malobrojni Kotorani

Kotorani, iako malobrojni, doseljavali su se u Punta Arenas ili na sjever u luku Iquique. Uglavnom su pomorci iz Gornje Lastve, Kotora, Dobrote. Prezimena su: Ivović, Ko-

ljović, Dabovich, Luksic, Batišćić, Biskupović, Zambelić...

Računa se da danas u Čileu živi oko 200.000 potomaka hrvatskih doseljenika. U čileanskom slučaju, o iseljenicima, odnosno doseljenicima, osobama koje su rođene u Hrvatskoj skoro da se ne može govoriti. Prema istraživanjima provedenim u gradu Antofagasti u travnju 1990. bilo je na životu samo pedeset i dvoje Hrvata rođenih u Hrvatskoj, dok Čileanaca hrvatskog podrijetla ima oko 25.000.

**Pasko Baburica
Šoletić**

Slično je i u Punta Arenasu gdje živi 40.000 potomaka Hrvata, a na Ognjenoj zemlji živjelo ih 1991. samo dvanaestoro rođenih u Hrvatskoj. Umrli su i braća Jurjević iz Sviništa kod Omiša, posljednji naši kopači zlata. Nalazišta zlata, zbog kojeg su mnogi došli na krajnji jug ove 6000 km duge zemlje, osiromašena su i Hr-

vati se već odavno bave uzgojem ovaca i proizvodnjom vune. Nitko se od naših ljudi više ne bavi ni salitrom zbog koje su tisuće Hrvata krajem 19. i početkom 20. st. stizale na sjever Čilea.

Nisu oni bili samo vrijedni radnici, već i vrlo poznati bogati vlasnici tvornica za proizvodnju salitre, tog nekada traženog prirodnog gnojiva. Paska Baburicu Šoletića s Koločepa kraj Dubrovnika zvali su «kralj salitre». Svojim tvornicama je davao naša imena.

Razvojem središnjeg Čilea, a posebno glavnoga grada Santiagaja koji je pružao veće šanse za školovanje i zaposlenje, mnogi naši doseljenici i njihovi sinovi s juga i sjevera zemlje nastanjuju se u Santiagu, Valparaísu, Viñi del Mar tvoreći na taj način novu hrvatsku naseobinu koja je po brojnosti i obrazovnom potencijalu nadmašila stare naseobine na jugu i sjeveru. Ova su se se preselile brojne naše obitelji sa sjevera zemlje nakon zatvaranja tvornice salitre dvadesetih godina kada je pronađeno umjetno gnojivo. Riječ je o najvećem valu unutarnjih migracija. Većina Hrvata došla je u Čile s namjerom da se s ušteđevinom vrati u rodni kraj gdje su mnogi ostavili obitelj, posjed, roditelje. Međutim, većina njih je ostala zauvijek zbog nemogućnosti povratka bilo zbog gospodarskih, društvenih i političkih prilika u rodnom kraju ili u Čileu, zasnovanih obitelji, ili pak zbog ne-

DOPUNSKA ŠKOLA HRVATSKOGA JEZIKA

U crkvi sv. Roka 19. prosinca 2010. održana je božićna priredba Dopsunske škole hrvatskoga jezika. Već tradicionalno, treću godinu zaredom, učenici su pripremili božićni program za širu javnost.

Igrokazom, kojeg su sami osmislili, božićnim pjesmama i prigodnom svirkom na flauti te recitacijama učenici su zao-

kružili prvo polugodište. Ove su godine u pripremi priredbe sudjelovali i polaznici vjeronauka župe Donja Lastva te su na kraju božićnog programa zajedno s učenicima Hrvatske dopsunske škole izveli dvije pjesme, što još jednom potvrđuje izvanrednu suradnju Škole i župe Donja Lastva, na čelu sa župnikom don **Dejanom Tur-**

zom. Po završetku priredbe, učenicima je organiziran prigodni domjenak u konobi sv. Roka, koje je svojom donacijom omogućilo Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore, čijim se članovima, osobito predsjedniku **Miroslavu Franoviću**, zahvaljujem. Također se ovim putem zahvaljujem i **Miroslavu Marušiću**, koji je u ime radija DUX medijski popratio ovo događanje. Iznimna mi je čast i zadovoljstvo spomenuti kako su ovoj priredbi nazočili generalni konzul Republike Hrvatske u Kotoru **Božo Vodopija**, konzul prvoga reda pri Generalnome konzulatu Republike Hrvatske u Kotoru **Andre Santini**, dogradonačelnik Tivta **Ilija Janović**, predsjednica HGI-a **Marija Vučinović**, te mnogi drugi, što pridodaje iznimnu važnost nastavi hrvatskoga jezika na ovim prostorima.

Prof. Marina Bastašić

IZ STATUTA GRADA KOTORA I PROPISA SREDNJEGA VIJEKA

Perperi ili stub srama

U Kotoru, koncem 19. stoljeća (arhiva D. Mataić)

Domaće zakone Kotora mletačke vrhovne vlasti su uvažavale kao veoma pravedne i mudre, crpljene iz dubine pravnih načela i skoro od Atinjana preuzete

Piše:
Anita Mažibradić

Uporište za razvoj značajne civilizacijske kategorije u načinu življenja i ponašanja, a koju je kod građana staroga Kotora činila svijest o očuvanju životne sredine, može se naći u Statutu grada Kotora, tiskanom 1616. godine u Veneciji. Međutim, stroge poruke gradskih vlasti upućene građanima i konačno, pisane odredbe o čistoći grada i njegovoj zaštiti, zaživjele su i dva stoljeća prije tiskanja istoga Statuta. Veoma je važno istaći da je knjiga Statuta sklopljena najvjerojatnije u prvom desetljeću XIV. stoljeća, a dopunjena ka-

snijim odlukama koje se pripisuju vremenu kotorske samostalnosti (1384-1420). Pod Venecijom, od 1420. (skoro četiri stoljeća), pa od 1797. pod drugim stranim vlastima koje su za zelenim stolom europskih sila dobivale Boku i držale je do 1918. godine, tradicija zaštite grada bila je očuvana i raznovrsnim komunalnim uredbama nadograđivana. Domaće zakone Kotora mletačke vrhovne vlasti su uvažavale "kao veoma pravedne i mudre, crpljene iz dubine pravnih načela i skoro od Atinjana preuzete."

"Želeći da se postaramo o čistoći Grada, utvrđujemo da su od Duhova do svečanosti Sv. Marije u kolovozu, sudije koje tada budu, pod zakletvom dužne da narede i daju oglasiti svake subote: da svako treba da očisti ulicu ispred

svoje kuće i izmet ili nečistoću odnese do mora. Ako netko ne bi očistio, neka plati 1 groš koji pripada vikaru, a ako vikar ne uzme zalog za to, neka sam plati od svojega i to pripada Komuni." ("određuje se i naređuje se" u 405. poglavlju Statuta).

"Da se nitko ne usudi bacati neko smeće na ulicu niti smije vodu prolivati, jer će platiti 1 perperu" - propisivalo je poglavlje 406. Statuta. Voskari koji su stoljećima u Kotoru proizvodili svijeće za kojima je bila velika potražnja nisu smjeli nikako, po cijenu kazne od 1 perpere, bacati vodu od varenja na ulicu. Bačvari koji su praznili bačve od taloga, drop su morali odnositi do mora i tamo ga bacati; ako su drop iz bačve izbacili na ulicu, plaćali su kaznu od 1 perpere: polovica globe išla je tužitelju,

a druga polovica Komuni. Nitko nije smio posjeći stablo na Krepisu od Rijeke do Šuranja. Jednu perperu globe platio bi čovjek koji bi na čuvanje u svojoj kući primio kolce za vinograd, motke gredice, vile šindru i druge stvari koje netko prodaje na trgu.

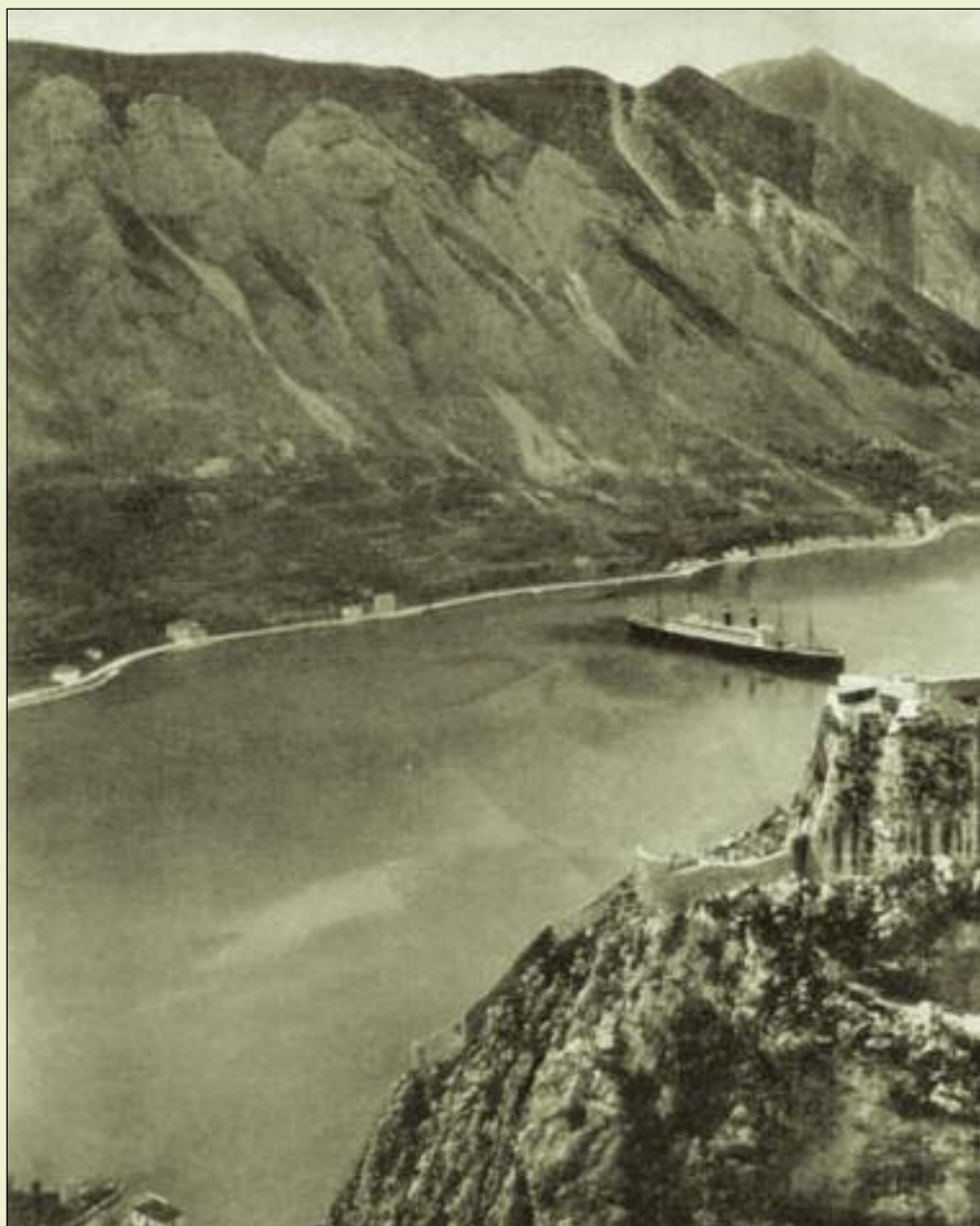
"Ako netko gradi od kamena i drveta može graditi na svom zemljištu poštujući ipak pravo Komune ... da građenjem ne može sužavati ulicu." Također, bez zvaničnog ovlaštenja Komune nitko nije smio graditi svod ili arhivolt nad nekom ulicom u Gradu, niti terasu koja bi nadilazila krov tuđe kuće, pa ni krov iznad krova svoga susjeda sa kojega bi se kiša slivala na niži krov. A gradnja zida uz nečiji zid podrazumijevala je isplatu polovice troškova za postojeći zid. Vrata naspram drugih vrata,

prozor naspram postojećeg prozora, balkon preko ulice Komune - nisu se smjeli graditi. Svaku ruševinu u Gradu vlasnik je morao u propisanom roku da skloni zbog opasnosti po život.

Kad je riječ o trgovini i trgovačkim radnjama postojale su stroge odredbe. Klanje stoke u kući ili van kuće strogo se zabranjivalo, i za to su bila određena mjesta. Postojale su mjere za zaštitu zdravlja pri prodaji mesa, voća i povrća, a vino se nije smjelo miješati s medom.

Sudije su određivale mjere i radi očuvanja čistote javnog morala pa istaknimo i 97. poglavlje kotorskog Statuta: "Ako neko opsuje Boga ili njegove svece platiti će kaznu 10 perpera, a ako ne bude mogao platiti biće vezan za stub (srama). Polovica kazne pripašće Komuni, druga polovica tužitelju. Za izgovaranje ružnih riječi i uvreda plaćala se kazna od 3 perpere. Tu su mjere za spriječavanje krađe, tuče, prosjačenja, nasilja u kući, spravljanja kakvog otrova itd. Za silovanje žena, odnosno sluškinja, propisana je drakonska kazna i u materijalnom i fizičkom smislu, ali to zalazi u drugu temu kojom se Statut također bavi.

Osim čistoće Grada štitilo se i selo, odnosno poljska imanja. Naime, poljska imanja bila su u domenu vlasništva Grada, odnosno građana (plemića prije svega). Sudije kotorske bile su dužne da izaberu 10 ljudi koji će "dobrom vjerom i bez prevare" od listopada do svibnja obilaziti, nadzirati i hvatati sve vrste životinja koje pasu po vrtovima, zasijanim poljima, voćnjacima i vinogradima. Njima je pripadala trećina pronađene stoke i novčane kazne, a dvije trećine pripadalo je Komuni. U slučaju neizvršenja zadatka bili su dužni plaćati kaznu 10 perpe-

ra; sudije – 5 perpera.

"Ako bi neki od naših građana – propisivalo je 82. poglavlje Statuta – posjekao vinograd nekog našeg građanina, ili iščupao, ako bude razložno dokazano, kažnjavao se sa 25 perpera i da nadoknadi štetu po procjeni suda." Kažnjavalo se globom od 12 perpera uništavanje rasadnika ili plodonosnih stabala. Ako drvo nije donosilo ploda kazna je iznosila 6 perpera.

Sve mjere zaštite životne sredine koje su propisivane u kasnijim stoljećima imale su

svoje uporište u Statutu Kotora, čije odredbe postoje i u XII. stoljeću. Bile su izricane i poštovane za vrijeme svih stranih vladavina u Kotoru. O provođenju tih mjera brinula se, ipak, kotorska općina – njeni činovnici, rondari i redari.

U prošlosti su se obavezno čistili potoci i rijeke, kao, na primjer "bujica Mala Škurda". Precizne odredbe su važile za pse u Gradu, njihovu zaštitu, kao i za uništavanje pasa litalica. Lov na ptice bio je normiran, krivolovci su strogo

kažnjavani; bilo je zabranjeno loviti, ubijati i prodavati ptice korisne za poljoprivredu, skidati njihova gnijezda, tamani i prodavati jaja određenih vrsta ptica, loviti ptice mrežom, "pod ploču", a zlostavljanje životinja i ptica strogo se kažnjavalo. Posebno se vodilo računa o poštanskim golubovima ("gnjigonoše"). Danas je sasvim neobično pročitati staru tužbu kotorskog redara protiv dva kotorska dječaka koji su ranili galeba kamenom iz "fjondre". Posebno je neobičan opis osupnute gru-

pe ljudi činom ranjavanja tih ptica. Bila je zaštićena svileni buba (dudova stabla – murve) radi proizvodnje svile u starom Kotoru, odnosno njegovom bližem okružju. Ribolov omamljivanjem ribe sokom "euforbiacene" (?) strogo je bio zabranjen; objašnjenje ovoga možda leži u općinskom proglasu iz 1903. godine da se "utamani biljka mliječika, jer je od velike štete za ribolov." Ribari su bili dužni očistiti dio obale od morskih trava, nakon izvlačenja mreža.

Lonce sa cvijećem na prozorima i balkonima bilo je zabranjeno držati. Stoga se pozivalo na sadnju divljih ruža, zaštitu i gajenje lovorike, lavande i drugih korisnih biljaka, posebno na sadnju maslina i vinove loze; na zabranu uništavanja buhača i zabranu sječe borovih grana. Godine 1910. započela je gradnja bašte pred gradskim vratima na obali. S tim u vezi, zabranjeno je bilo kidati mladice stable, sjeći šumu osim u dozvoljeno doba godine i u dozvoljenim šumskim prostorima, branje trave na lokalitetima oko gradskih zona; o tome su brinuli posebno obučeni šumari i poljari.

I još malo propisa: bilo je određeno da se životinje koje se dovode u Grad vezuju i drva istovaraju samo na određenim mjestima; da se voće i povrće ne izlaže na zemlji, već na gradskoj pijaci i kamenim klupama; da se iz kuća, čim se pometači zvonom oglase, iznese smeće (i pepeo) i ubaci u njihova kolica, a ne u more ili u rijeku; da kola i kočije ne ulaze u grad osim za zdravstvene potrebe; da se gostionice drže noću otvorene do propisanog sata i da se ne više i ne pjeva; da "fakini" na obali, pri istovaru ili utovaru na brod, ne stvaraju veliku buku.

Dakle, Općina se i u prošlosti trudila da uljepša grad pa je početkom prošlog stoljeća zamijenila stare, "nespretno" kamene klupe gvozdenim i drvenim i postavila "glorijet" na nekadašnjoj staroj Luži.

Tako je bilo do prije stotini godina. Danas je klupa po parkovima sve manje. Ne zbog toga što ih nema, već što se u trenucima "duhovne egzaltacije" bacaju u more. Ne znamo čemu služe na dnu mora – napokon, čovjek ne diše na škrge da bi se na toj klupi odmarao.

SOCIJALNO -EKONOMSKA STRUKTURA DRUŠTVA U KOTORU U PRVOJ POLOVICI XIV. STOLJEĆA

Plemići i pučani

Piše:

Mr. Jovica MARTINOVIĆ

Za istoriju grada Kotora tokom prve polovine XIV vijeka postoji bogato i neiscrpno vrelo podataka sadržanih u najstarijoj sačuvanoj knjizi sa nepotpunim svešćićima isprava kotorske notarske kancelarije od 1326 – 1335. godine, koju je još 1951. godine uredio i izdao sa kratkim registama nekadašnji profesor kotorske Više gimnazije, uvaženi lingvista dr Antun Mayer, što je takođe priredio ali nije dočekaio izlaženje druge knjige isprava kotorskih notara za godine 1329. i 1332

1337, kao zajedničko izdanje nekadašnje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (JAZU) iz Zagreba i Crnogorske akademije nauka i umjetnosti (CANU) iz Titograda, 1981. godine.

Ove dvije knjige, preklapajući se djelimično i nepotpuno, pokrivaju razdoblje od 1326. do 1337. godine na sljedeći način:

Dvije najstarije sačuvane notarske knjige sadrže svaka po osam svešćića razne debljine, koje su ispisivali zakleti gradski notari ili, kako ponekad sami sebe nazivaju, »pokračivači« (abreviator): Filip Matejev iz Osima u Italiji (Phylippus Mathei de Auximo, notarius), Petar Vitin i njegov sin Marko Petra Vitinog iz Kotora (Petrus Viti, notarius, et filius eius Marcus Petri Viti, clericus, notarius), zatim Petar Jakovov Savinjani iz Milana (Petrus Jacobi de Savignanis de Mediolano, abreviator), te Gentilis Gentelucija Ma-

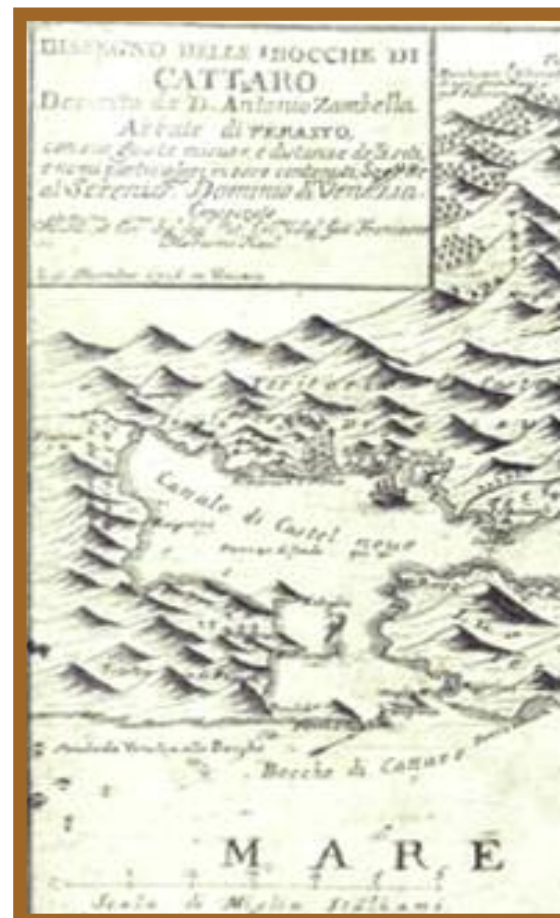
Pažljivim iščitavanjem originalnih latinskih tekstova notarskih unesaka mogu se otkriti brojni, do sada obično neprimjećivani ili zanemarivani podaci

tejeva iz Osima (Gentilis Gentelutii Mathei de Auximo, notarius). Gradski notari su osim zvaničnog latinskog jezika morali da dobro poznaju i onaj specifični romansko-slovenski dijalekt, kakvim se govorilo u Kotoru toga doba, pa čak i da čitaju i prevode na latinski određena dokumenta pisana nekom vrstom slovenskog pisma (scripta cum alfabeto). Oni se nisu pridržavali tačnog redoslijeda tokom unošenja pojedinih isprava, ili kako se to obično navodi, tokom njihovog svođenja u javni oblik, tako da je često dolazilo do preskakanja datuma, do preklapanja odnosno paralelnog unošenja isprava ili sudskih odluka u svešćiće, što je priređivač obje štampane knjige pokušao da ispravi u registama na kraju knjiga.

Trinaest grupa

Sadržaj notarskih isprava je izuzetno raznovrstan i zahvata sve oblasti života i društva srednjovjekovnog Kotora. Pojedini istraživači diplomatskih elemenata u prvoj knjizi notarske kancelarije izdvojili su isprave te prve knjige u trinaest grupa, kako slijedi: zadužnice, potvrde, iznajmljivanja, založnice,

kupoprodaje, prenosi prava potraživanja, zavještavanja, diobe, obligacije, imenovanja punomoćnika (procuratores), testamente, ugovore i presude. Drugi pak su izvršili podjelu svih preko 3.000 notarskih unesaka

u dvije osnovne grupe, u notarska akta i u sudske isprave, pa su u grupu notarskih akata uvrstili sljedeće kategorije isprava: davanje u zakup, zamjenu, ustupanje i darivanje, ugovore, zaduživanja, zaduživanja i društva, dobrovoljno vraćanje duga, miraze, podjelu imanja, kupoprodaju, iznajmljivanje broda, obligacije, zaloge, odricanja i potvrde, dok su među sudskim ispravama izdvojili sljedeće kategorije: tužbe, ustupanja i darivanja sa oglašavanjem, sporazume, jemstva ili garancije, procjene imanja i uvođenje u posjed, javne prodaje, popise stvari, umire, presude zbog nedolaska na ročište, parnice, punomoći, uvođenje u knjigu, vansudska poravnanja, primanja obaveza pred sudom, testamente i prodaje putem oglašavanja.

Kada se pročita ovakvo suvoparno nabranje raznih tipova isprava, teško je zamisliti da su

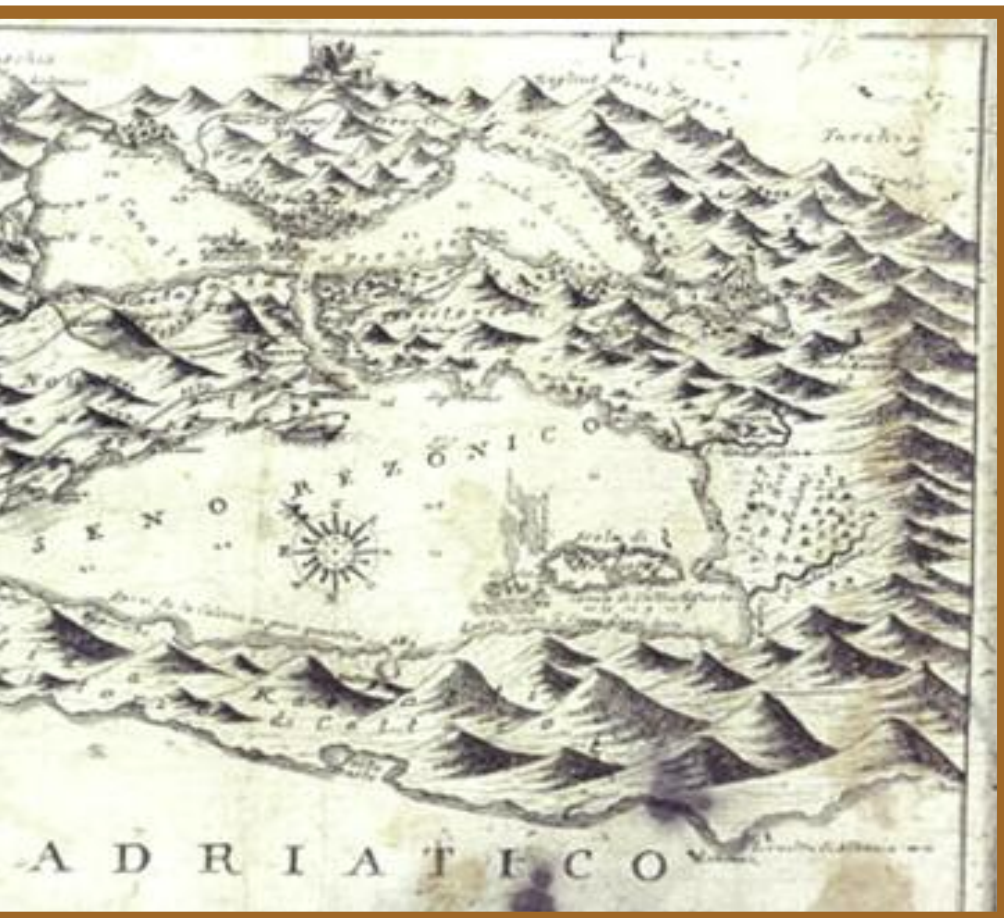
ti unesci ustvari minijturni isječci svakodnevnog života visoko razvijene gradske komune Kotora u jednom relativno ograničenom periodu, nešto poput razasutih kockica mozaike koje bi bilo potrebno složiti u suštinski suvisle cjeline, da bi se dobila jedinstvena zaokružena i višeslojna slika života svih staleža kotorskog društva, odnosno, ukupna pulsirajuća slika svih vidova i manifestacija života u njihovoj ukupnosti.

Presude i testamenti

Kada je konačno 1981. godine izdata i druga knjiga kotorskih notara, čiji unesci dopunjuju i proširuju isprave prve knjige, otvorile su se nove mogućnosti cjelovitijeg sagledavanja svih aspekata komunalnog života, od odluka Vijeća, koje je sve do 1367. godine bilo sastavljeno podjednako i od plemića i od pučana, od kojih su neke mogle

biti pretočene u odredbe gradskog Statuta, koji se upravo formirao i kodifikovao tokom prve polovine XIV vijeka, pa preko presuda u raznim sporovima najčešće tročlanog sudskog vijeća, a ponekad sastavljenog samo od jednog sudije (iudex), sudskog prisjednika (auditor) i svjedoka (testis), pa preko kupoprodajnih ugovora o raznim vrstama roba i njihovom prometu preko kotorske luke, zatim kupoprodajnih ugovora o raznim vrstama prometa zemljišnih posjeda, najčešće vinograda (vinea) zatim čitavih zaselaka (villa) sa tamo naseljenim kmetovima (homines, posanici, villani) ili terena za gradnju drvenih ili kamenih kuća (terrenum), onda ugovora sa domaćim ili stranim majstorima za gradnju, pregradnju ili proširenje plemićkih palata, pučanskih kuća, mostova ili crkava, pa testamentata sa odredbama koje često sadrže bogate priloge crkvama ili bračnih ugovora sa dragocjenim etnografskim podacima, sve do tužbi za smetanje posjeda, ometanje pristupa u kuće ili na imanja, tuče posluge, ili naizgled beznačajnih priznanica o primanju na ispašu određenog broja krupne ili sitne stoke od strane poluzavisnih kmetova iz okolice.

Podaci za članove plemićkih porodica Kotora mogu se dobiti pažljivim iščitavanjem originalnih latinskih tekstova notarskih unesaka u kojima se kriju brojni, dosada obično neprijemčivani ili zanemarivani podaci o rodbinskim odnosima i stepenu srodstva među članovima pojedinih porodica, o svim vidovima aktivnosti za svakog pojedinog člana roda, pretežno pripadnika muškog pola, mada su se počele i ženske pripadnice pojedinih rodova djelećale u određenim oblicima djelatnosti, bilo kao neudate djevojke ili udovice, koje su obično na sudu istupale preko svojih advo-

kata (advocatus) ili zastupnika (procurator). Ti podaci se mogu crpiti kako iz prve i druge knjige kotorske notarske kancelarije perioda 1326 – 1337. godine, tako i iz drugih rasprava i kompendija sa ispravama.

Pučanski stalež

Međutim, društvo u Kotoru nije činila samo vlastela i predstavnici pomenutih rodova ili predstavnici sakralnih institucija, odnosno, staleža ili redova, već i onaj drugi, vrlo brojani i prisutan pučanski stalež sa svojim porodicama, iz koga su poticali prije svega izuzetno značajni predstavnici zanatlijskog i trgovačkog staleža, koji su se u pojedinim vrstama djelatnosti približavali predstavnicima vlastele ili ih čak i prevazilazili, budući da su na svojim nadgrobnim pločama isticali ambleme svoga zanata, a ne plemićke grbove, kako se to dobro vidi na najstarijem kotorskom sačuvanom groblju oko i u crkvi samostana Sv. Franja na Šuranju iz 1288. godine. Na osnovu podataka iz notarskih knjiga mogu se obraditi pripadnici nekih 70 pučanskih porodica, od onih najmanjih sa dva ili tri člana, pa do onih značajnijih trgovačkih ili zanatlijskih obitelji, sa njihovim genealoškim stablima i stepenima srodstva, uvijek uz navođenje literature u bilješkama nakon svakog poglavlja o pojedinoj porodici

Kroz njihove ruke prolazile su velike sume novca ili različitih roba, oni su bili zakupnici rudnih okana u srednjovjekovnim rudnicima Srbije i organizovali karavansku trgovinu sa konjskim tovarima duž tzv. Zetskog puta, čiji je jedan krak prelazio preko tada izgleda nenaseljenog Cetinjskog polja pa preko Njeguške doline, čiji je jedan dio pod nazivom Ledinac pripa-

dao kotorskoj vlasteli i pučanima, do prevoja Krstac odakle se strmim serpentinama spuštao u klanac zaseoka Špiljari iza kotorske tvrđave Sveti Ivan i u kanjon rijeke Škurde, na prostorni plato između dva kraka te rječice, kasnije poznat kao Crnogorski pazar, da bi dio tih roba, posebno željeza i plemenitih metala, ostajao u gradu u cilju prerade u radionicama (statio) na daleko čuvenih kotorskih zanatlija, naročito kovača i zlatara, a dio ukrcavan u gradskoj luci na brodove bilo kotorskih bilo stranih brodovlasnika.

Zanatlije i šegrti

U toku posmatranog perioda u Kotoru su radili sljedeći zanatlije: 31 (tačnije: 28) zlatara (aurifices, auresi), koji za čudo nisu imali svoju bratovštinu (ceh, esnaf), zatim 25 obućara (calegarii), organizovanih u bratovštinu (fratilia, fraternitas calegiorum) sa predsjednikom (castaldus) na čelu, kojima treba pridružiti po jednog papučara (čavatarius), opančara (openčarius) i kožara (cerdo), zatim grupu od 24 zidara (muratores, petrarii, camenarii), onda 12 kovača (fabri, ferrarii), 7 stolara (marangonii), 8 krznara (peliparii, piličarii) i 1 kožu-

šar (coçučarius), koji su odjevne predmete radili čak i od krzna kune zlazice (cona slateche), onda 5 krojača (sartores) i 1 šeširdžija (clobučarius, capelarius), pa 1 pojasar ili remenar (čonarius), 2 bravara ili kjučara (clavarii), zatim 2 štitara (scutularii) i 1 mačar (spatarius) kao i 2 koričara – majstora za korice mačeva (coričarii, vaginarii), pa 1 suknar (cimator), 1 mlinar (molendinarius) i 2 pekarice (pecchariçe).

Svi ovi majstori su tokom posmatranog perioda primali na obuku u svome zanatu ili čak umjetnosti (ars) šegrti i kalfe, i to šegrti na vrijeme od 6 do 15 godina, a kalfe na 1 do 4 godine, s tim što su bili dužni da ih hrane i odijevaju te da na kraju obuke daju učenicima po jedan komplet alata te struke, a u slučaju da pobjegnu od majstora uslijed teških uslova šegrtovanja, njihovi srodnici su morali garantovati da će ih po svaku cijenu vratiti na dalju obuku.. Od zabilježenih 28 zlatara, njih 13 je primilo na naukovanje ukupno 29 kalfe i šegrti, grupa od ukupno 28 obućara primila je samo 16 šegrti, dok su 24 zidara primili na obuku 14 kalfe i šegrti, pa od 12 pomenutih kovača samo 2 primaju na nauk 3 šegrti, od 7 stolara samo njih 2 primaju na nauk po 2 šegrti, dok 8 krznara primaju 6 kalfe i

šegrta, a kod 5 krojača primljen je samo 1 šegrt, a svi ostali majstori primaju na obuku samo po 1 šegrt i čak se jedino pominju u ispravama prilikom toga prijema.

Pored šegrta, postojala je u Kotoru još jedna kategorija stanovništva na najnižoj društvenoj ljestvici, a to su bili sluge i sluškinje (famulus, fante, famula, serva) u dosta nezavidnom zavisnom odnosu, koji su obično služili gospodare, bilo plemiće bilo građane, kod kojih su stupali na službu samo za hranu i odjeću, a samo ponekad dobijali nešto srebrnih groševa ili koji komad odjeće. Međutim, u većem broju notarskih unesaka pominju se robinje (ancilla, sclaua), koje su bile prodavane i kupovane kao svaka druga roba, mada se dešavalo da im ponekad njihov gospodar podari slobodu, dok se vrlo često prilikom sklapanja bračnih ugovora, po običaju vlastelinskih žena (more nobilium mulierum), uz precizno navedenu nevjestinsku spremu davala i po jedna robinjica (ancilla), ali je ovaj termin mogao da označava i sluškinjicu..

Zemljišni posjedi

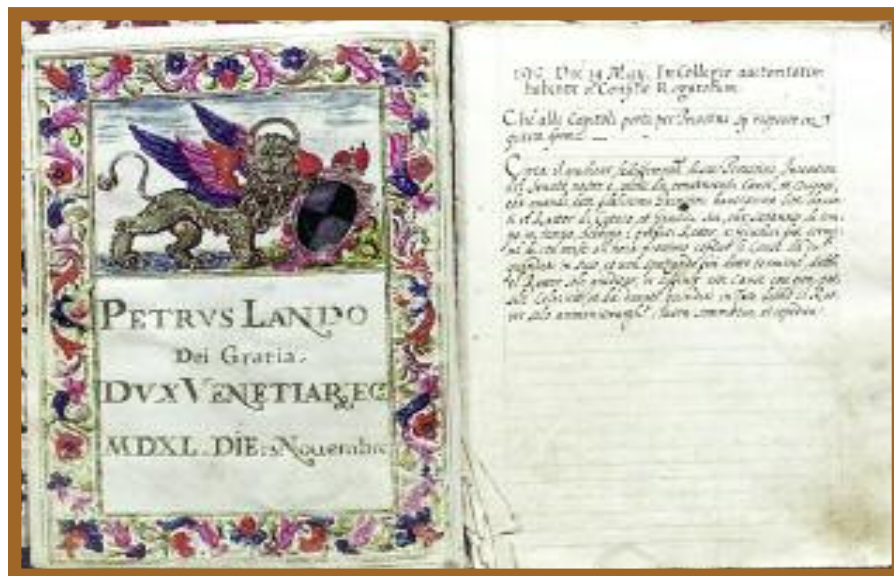
Svi staleži stanovništva, vlastela, crkve i slobodni građani imali su znatne zemljišne posjede u kotorskom gradskom Distriktu, koji je u posmatranom periodu zahvatao čitav bazen Kotorsko-risanskog zaliva, zatim zapadne padine poluostrva Vrmac, od tjesnaca Verige do raskrsnice Trojica i potoka Odoljen, onda jedan dio metohije crkve Sv. Arhangelu Mihaila na poluostrvu Prevlaka (Tumba), pa oblast Grblja (Gherbilli, Čopa de Gherbili), plodne župne doline od Tivta do Budve, koju je grad dobio na poklon od srpskih vladara na samom početku XIV vijeka, te oblast Krtole (Chertolle) i Lušticu (Lustiça,

Glustiça) na zapadnom dijelu Tivatskog zaliva, kao i područje Bijele (Bela, Biela, Belia) i Kruševica (Crosouice, Croscuice) na sjevernoj strani Tivatskog zaliva, i konačno sela Zalaze (Čalasti), zapadni dio Njeguškog polja zvani Ledinac (Ledineče, Ledinče) sa Njeguškim potokom (potoc Nelgost), kao i zaselak Žanjev Do (Čagnodol), odnosno, planinu i prijevor (planina cum preur).

U ovoj prostranoj oblasti, tokom pažljivog iščitavanja originalnih notarskih unesaka o raznim vrstama prometa nekretninama, odnosno, zemlji-

način su povezane veće zemljišne cjeline, odnosno, čitavi seoski atari ili potesi, i omogućeno da se nešto potpunije sagleda ekonomska moć i snaga pojedinih porodica, izražena kroz posjedovanje znatnih nekretnina.

S druge strane, Kotor je kao razvijeni trgovački grad i izvožno-uvozna luka širokog kontinentalnog zaleđa još od veoma ranih vremena uživao određene povlastice u italijanskim južnojadranskim lukama oblasti Pulja (Puglia), kao što su Bari, Trani, Molfeta i drugi, u kojima kotorski pomorci i tr-

šnim posjedima, javlja se čitav niz mikrolokaliteta sa nazivima koji su najvećim dijelom danas nestali, ali su se neki i do sada održali. Na osnovu podataka notarskih knjiga može se formirati neka vrsta katastrika zemljišnih posjeda građana Kotora u gradskom Distriktu i izvršiti najprije ubikacija pomenutih mikrolokaliteta i njihovo povezivanje sa sigurnim lokalitetima, kao i povezivanje pomena svakog zemljišnog posjeda uz već ubicirani mikrolokalitet, odnosno, lokalitet u Distriktu, uz pokušaj povezivanja granica svakog pojedinog posjeda među susjedima pomenutim u unescima. Na taj

govci nisu bili obavezni da plaćaju taksu za sidrenje broda (ancoraticum), odnosno, zakupninu za tržišni prostor (plateaticum). Kroz kotorsku luku išao je znatan protok roba, te je na osnovu podataka iz notarskih knjiga moguće obraditi mjerne i novčane jedinice u upotrebi na kotorskom tržištu, kao i vrste roba i plovni sredstva kojima su robe bile transportovane iz kotorske u strane luke ili pak dopremane u kotorsku luku, u onolikoj mjeri koliko se to može zaključiti iz isprava najstarijih notarskih knjiga.

(Tekst je u originalnoj verziji autora, bez lektoriranja)

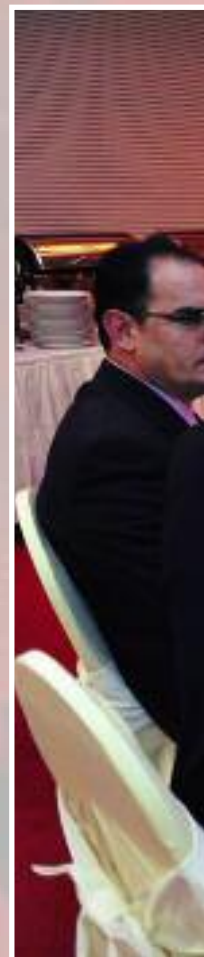
PRVI VELIKI DOGAĐAJ U POVODU JUBILEJA

Tripunda

ILEJA 10 GODINA OD OSNUTKA HGDCG

anski bal

U hotelu Splendid u Bečićima 5. veljače održan je Tripundanski bal, prvi veliki događaj organiziran u povodu Jubileja 10 godina od osnutka HGDCG. U programu ove tradicionalne manifestacije sudjelovao je VIS Amadeus iz Dubrovnika, a gost večeri bio je Petar Grašo. Balu su nazočili visoki uzvanici i brojni gosti i prijatelji društva. Program je vodila Nila Miličić -Vukosavić. Nagrada pobjedniku lutrijskog plesa bio je vikend za dvije osobe u Splendidu, najelitnom crnogorskom hotelu. Opći je dojam svih nazočnih, njih više od tri stotine, da je večer organizirana na visokoj razini.

U prošlom stoljeću, prilikom održavanja Tripundanskih svečanosti, kotorski puk je priređivao Tripundansku večer ili Tripundanski bal. Ta zabava se održavala u legendarnoj kavani „Dojmi“ izvan gradskih zidina, uz bogat zabavni program, lutriju i igranje tombole. Goste je zabavljao poznati glazbeni sastav: Antun Homen na klaviru, Đorđe Usmiani na violini, Pero Cuca na trubi i Tripo Đurašević, kontrabas.

Drugi svjetski rat je prekinuo ovu lijepu tradiciju, a nakon rata komunistički režim nije dozvoljavao održavanje ovakvih i sličnih zaba-

va, koje su bile vezane za crkvene svetkovine.

Trebalo je preko pola stoljeća da se ova zabava obnovi. Hrvatsko građansko društvo je 8. veljače 2003. godine organiziralo prvu Tripundansku večer u restorani „Elass“ u Dobroti, uz medijsku i financijsku podršku HRT i Hrvatske gospodarske komore. Goste je zabavljao VIS „Vela Luka“, a od domaćih glazbenika treba pomenuti mladu pjevačicu Ninu Petković, iz Tivta i rok grupu „Incident“ iz Herceg Novog, a voditelj je bio Branko Uvodić.

Naredne godine ova svetkovina se održala u hotelu „Fjord“ u Kotoru, 6. veljače. Goste je zabavljao Čiro Gašparac i Željko Puntijar i grupa „Tri kvarta“, uz voditeljstvo Branka Uvodića. U 2005. godini zabava je održana ponovo u restoranu „Ellas“, uz sudjelovanje VIS „Kumpanji“ iz Blata na Korčuli i Branka Uvodića.

2006. godine Tripundanski bal je održan u hotelu „Fjord“. Goste su zabavljali Vinko Cocce i VIS Tri kvarta, voditelj je bio Branko Uvodić.

2007. godine hotel Fjord nije mogao udovoljiti zahtjevima organizatora, pa je Tripundanski bal održan u institutu „Vrmac“ na Prčanju. Gostovala je klapa iz Dubrovnika „Ragusa“, pa je, uz sudjelovanje VIS Tri kvarta i gostiju Marine Cu-

ce i Poly Gjurgjevića, stvorena lijepa atmosfera.

2008. godine Tripundanski bal održan je u hotelu „Teuta“ u Risnu. Sala je bila mala da primi sve zainteresirane, a za dobar štimung pobrinuo se Slavonija bend, VIS Tri kvarta, klape „Bokeljski Mornari“ i „Bisernice Boke“. Voditeljica programa je bila Dolores Fabijan.

2009. godine Tripundanski bal se organizirao na Valentinovo, 14. veljače, ponovo u hotelu Teuta u Risnu. Goste je zabavljao kvartet „Kratki spoj“ iz Pupnata na Korčuli, a gosti su bili puhački kvintet „Simply brass“ iz Zagreba i VIS „Lungo mare“ iz Kotora. Voditeljica programa bila je Dubravka Jovanović. Turistička Zajednica grada Zagreba je za svaku damu osigurala licitarsko srce, a mnogi sponzori su svima priuštili bogatu lutriju.

2010. ovu tradicionalnu manifestaciju održali smo u hotelu Splendid. U programu su tada sudjelovali šibenska klapa Maslina i VIS Amadeus iz Dubrovnika. Program je vodila Nila Miličić - Vukosavić. Direktor hotela Žarko Radulović, inače Kotoranin, osim povoljnog aranžmana i bespriješkornog prijama za sve goste večeri, osigurao je i nagradu pobjedniku lutrijskog plesa – vikend za dvije osobe.

Kotorska trilogija

“Ja sam sve ovo saznala po pripovijedanju roditelja pa se kao pisac javljam u trećem licu. Stoga su mi spoznaje kao ljuljačka između vode i zraka, njihove doživljaje zapisujem zapljusnuta njihovim osjećajima, sjećanjima, koja bi posve iščeznula kao što su i oni već odavno, da nema ovih zapisa. Možda se negdje izgubim u nitima jer miješam svoja i njihova sjećanja, ali drhtavom rukom želim svjedočiti postojanje moga prošloga sadržano i u kotorskoj dionici. Tako lebdim nad davnim čarobnim zaljevom u kome je odsanjan jedan san koji je postao i moj”

Priredio:
Dario MUSIĆ

Bože, nikada neću zaboraviti osjećaj toga polaska na dalek put, na put u prošlost, ususret čudima minula vremena njegova djetinjstva koje se meni uvijek činilo kao da je bilo u doba prije nekoliko stoljeća. Bio je to ushit i drhtaj one lutalačke i pustolovne duše što sam ju od njega naslijedila. Duše spremne za divljenje, opijanje daljinama.

Na put do Rijeke krenuli smo željeznicom jer smo imali besplatne karte. Putem u vlaku otac je čitao novine, ja sam razgledavala okolicu i pisala ponešto u malu bilježnicu. Na žalost ona je odavna izgubljena. Nosila sam i dvije knjige: Posljednji dani Konstantinopolisa i Ex ponto. Škola je bila gotova, počinjalo je dugo i

bezbrizno ljeto. Ne sjećam se dijela toga dana provedenoga u Rijeci, jer smo relativno brzo ukrcani na brod “Vladimir Nazor” krenuli put Kotora.

U Rijeci je otac razgovarao s obitelji Talijana i ja sam ga prvi puta čula kako tečno govori svoj drugi materinski jezik. Do tada je uvijek samo čitao i ponekad mi naglas govorio stihove iz Danteove “Božanstvene komedije”, u vrijeme kad smo to učili u školi. Također je čitao na grčkom “Ilijadu” i prevodio mi. Volio je da ga molim neka mi pročita štogod iz Leopardija. To mu je bio posebno drag pjesnik. Kasnije, nakon mnogo godina, stavit ću Leopardijeve stihove u svoju knjigu “Moja mala suputnica iz Pregrade”.

Talijani su se raspitivali za odlazak na otok Krk, za neke spomenike i prometne veze. Preveo

Kotor 1959.

im je slabašni vozni red i protumačio što bi mogli vidjeti na otoku. Bili su dobro odjeveni, a djevojčica je imala haljinicu od blijedomodroga “šantunga” s vrpčama na ramenima. Bila je kao lutka. Majka se pokrila elegantnim šeširom koji mi je ostao u sjećanju. Zarekla sam se da ću i ja jednom nositi takve šešire. Uspoređivala sam našu i njihovu garderobu i kovčege, osjećala svu bijedu i napor naše obiteljske situacije da se održi dostojanstvo i kakva-takva vanjska forma pristojnoga odijevanja.

Na brodu nismo imali kabine - iznajmili smo “ligilštule” i proveli cijeli put na palubi. Dobili

smo deke da nam noćna vlaga i svježina ne bi naškodile. Za mene je to bilo najčarobnije putovanje u životu.

Brod je doticao velika mjesta uz obalu, a noću su zvijezde i mjesec bili posve niski i na dohvat ruke. More se crnilo nastanjeno čudnim i tajanstvenim bićima, prepuno potonulih lađa i legendi. Otac je ponekad zakašljao, a jednom ga je uhvatio jak kašalj, jer je već bio bolestan.

Izdavalo ga je srce, pluća, ali on se radovao kao dijete ovom putu u djetinjstvo. Baka Liza umrla je prije sedam godina, a da nije nikada poslije 1918. godine vidjela Kotor.

Meni se činilo da je ona cijelo vrijeme bila s nama na putu. Stajala je na palubi broda i onako visoka i tamno odjevena gledala u daljinu – kad će se pojaviti grad koji je toliko voljela i provela

svoje najbolje godine u njegovim zidinama.

Odmah istu večer početkom plovidbe, došao je konobar i ponudio kamenice s limunom. Otac je radosno uzeo tri, meni je rekao neka pokušam jesti. Hitro i vješto konobar je otvorio školjke i dao nam limun da sami dodamo sok po želji. Meni se nije svidjelo- nešto ljigavo i napol tečno kliznulo mi je niz grlo, i činilo se da hoće natrag. Savladala sam gadljivost, a otac je slasno smazao sve tri kamenice i naručio čašu bijelog vina. To je bila najveća raskoš koju smo si priuštiti na putovanju. Nosili smo tvrđoga sira, kobase, dvopeka, kolača koji mogu dugo stajati. Mama je sve to dobro spakirala i nekako podijelila na dane tako da imamo i za povratak.

Neobuzdano sanjarenje nastavljala sam i danju gledajući pučinu ili blistave kamene gradove kako se približavaju i udaljavaju. Otac je o svakome znao podosta podataka i tumačio je putem od najstarije povijesti do novijih dana. Izranjali smo iz sjena prošlosti i obasjani blistavom svjetlošću sunca stajali na pramcu broda. Moja strast za grčku mitologiju probudila se naglim trzajem i provrela u mladom tijelu: bila sam u tim trenucima i Odisej i Kirka i Euridika, moja kosa nije bila kratka i svijetla, nego dugačka u viticama koje su lepršale na vjetru. Plovilo se kao u snu i svijet je bio pun tajanstva, nedokučive ljepote, halucinantan i tragičan u isti mah. Kad bi otac zakašljao iz dubine prsiju, stiskalo mi se srce, da se ubrzo iza toga, zaboravivši sve to, raspline u misteriju stihova koji su navirali ocu. Tiho je izrekao riječi omiljeloga Leopardija:

“Ma nebuloso e tremulo , dal pianto
che mi sorgea sul ciglio, alle mie luci
il tuo volto apparia...”

(Al nejasno i drhtavo, od suza mi
na trepavici, očima se mojim
tvoje lice prikazivalo...)

Nisam slutila da ću na tom putu sresti jednoga novog pjesnika koji će za čitav život ostati najbliži onoj fluidnoj dionici juga koja treperi u mom biću. Mnogo godina kasnije do mene će doprijeti njegovi stihovi i proze, ali prvi spomen i nešto stihova čula sam tada, te davne 1959. u Kotoru. Taj pjesnik otišao je iz Zagreba u godini moga rođenja, a tragično preminuo u Argentini 1960., dakle samo godinu poslije našega putovanja. Rođen je u Kotoru 1913., godinu dana prije početka Prvoga svjetskoga rata. Ma koliko se čine udaljeni kao generacije, otac i on imali su zajedništvo u onom neizrecivom, čime djetinjstvo i rodni grad prikiju znanavijek. To je pjesnik Viktor Vida.

Kada godine 1971. Mirko Rogošić objavi njegove stihove u zbirci *Otrovane lokve*, a kasnije

Božidar Petrač Kruh samoće, postat će moj duhovni dodir s Vidom i most s Kotorom neizbrisiv.

Viktor Vida zapisao je: “Rođen sam u Kotoru, velikoj smeđoj tvrđavi, ali, kad me pitaju za zavičaj, kao što prsti traže i otkidaju najljepši cvijet, moja duša odabire Perast. On je grad duše, tužno veselje duše, kao njegovi vrtovi s ružama, koji raduju oči. On mi je zarana ispunio duh vedrinom, kao zdenac, u kojem se prelamaju zrake. U njemu sam već u djetinjstvu nazreo nužni red sklada, odzive geometrije među stvarima. Mi Hrvati s mora poput ostalih Mediteranaca doživljavamo ljepotu kao jednu od prvih

stvarnosti, čula zdušno sudjeluju u igri svjetlosti, koja oblikuje stvari... Slava Perastu!... Perastu dugujem osjetljivost za boje, ugođaje i arhitektonske mjere. Misao, poneki put providnu kao tajanstveni život u zelenim dubinama, koji se, izvučen na površinu, ne da rukom uhvatiti... Kuće su mu bijele kocke, pravilne; iznad kuća na surom brdu ima pojas zelenih baština; iza njih pruža se predjel bezobličnog kamena, okruglog ponekad od kiša s kraja jeseni. Pred gradom je more plavetno, nebo izjutra ima boju golubljev vrata s mliječnim preljevima glatke školjke... Sjećam se mnoge smrti u Perastu, smrti prirodne i lijepe. Pred kućom su cvale akacije. S mora je dopirao miris ljetnog vjetrova, koji se je miješao s mirisom starine u sobama... U tom kraju se ljudski živi i dolično umire, a Perast je slatkim umorom mrtvi grad...”

U nizu Vidinih zapisa i eseja postoji i jedna oda hrvatskoj mladosti kojoj je po idejama pripadala

i generacija moga oca. Stoga ona ima poseban značaj za ovaj uspomenički tekst: Sve se može reći za hrvatsku mladež, samo se ne može reći, da nije bila idealistička, ili da su je privlačile ivanjske krijesnice režima. Ta mladež, žrtva naših paradoksalnih neprilika, bila je uvijek buntovna i neukrotiva, četrdesetosmaška u političkim i socijalnim zahtjevima i istodobno, anticentralistička i antišovinistička pred Kosuthovim zavojevačima. Ona je padala bajronski u borbi protiv Beča i Pešte, njoj se, izranjavanoj bajunetama i kundacima velikosrpskih diktatura, izdišući u krvi i suzama, kojima je kvasila svoj tvrdi kruh, ukazivala Hrvatska pop-

Brod "Vladimir Nazor"

ut blijeda Lazara, koji ustaje iz groba. Pa kada je bila i socijalistička, pa kada je bila i uvjereno jugoslavenska i nebulozno panslavenska, sanjajući Preradovićevu lipu, budimo iskreni, ona bijaše instinktivno kršćanska i strastveno hrvatska. Svi su se njeni sinovi rasplinuli u sukobima s krvavom stvarnošću, u oportunizmu i izdaji vođa, diktatima Realpolitik. Njena se tamnocrvena, zdrava, gusta krv razlijevala pločnicima, a preko te krvi prelazile su kočije, automobili i crne sjajne kaljače... U srcu hrvatskog čovjeka i kada je star i poražen od života, uvijek cvjeta onih dvadeset lijepih godina prve mladosti ... Hrvatska mladež, kad ustreba, umire dostojanstveno i mirno bez mnogo "kerefeka", noseći domovinu u srcu, koje je tesalo tisuću kladivača."

Sve ovo dopire do mene mnogo godina kasnije, ali prepoznato one davne 1959. godine na putu u Itaku, na putu u orfejsku domaju prvih

osjećaja, zgrušanih u suznim očima moga oca koje slute da je to oproštaj.

Kad je Homer napisao Odiseju, našla se u njoj i ova misao: Kad je val visoko uzdigao Odiseja, ugledao je cijeli svijet.

S takvim drhtavim uzbuđenjem stajao je otac na pramcu broda kad smo uplovili u kotorski zaljev i kad se pred njegovim očima otkrio Kotor.

Do te posljednje i najdublje točke fjorda dolazi se pogledom preko Herceg Novog, Tivta, Lastva, Bijele, Svete Nedelje, Risna, Perasta, Stoliva, Prčanja, Dobrote, Mua...

Otac se uzbudio kad smo prolazili pored otočića Gospe od Škrpjela i pripovijedao, kako je to umjetni otok koji su načinili Peraštani dovozeći kamenje s kopna, da bi na koncu sagradili crkvu, uresili je skupocjenim pločama, prozorima, stropom, oslikali freskama. Taj slikar bio je iz Perasta, Tripo Kokolja i živio je u osamnaestom stoljeću.

- Njegove ćeš slike vidjeti, obeća otac. Vidjet ćeš kako je darovito spojio gracioznost i rafiniranost Venecije i muževnost bokeljskoga pejzaža.

Uz taj otočić lebdi na modroj površini otočić Sv. Jurja, romantični krajolik, mističan i tih-posljednje počivalište, otok mrtvih. Taj doživljaj kasnije mi je u životu dolazio kao boecklinovsko pomalo sablasno, hadovsko slikarstvo: usred otoka crkvice opkoljena tamnim vjekovnim čempresima. Tu su na Sv. Jurju grobnice peraskih patricija, rekne otac.

Kad smo jednoga od tih dana u Kotoru posjetili otočić Sv. Jurja, bio je to jedan od najranijih mojih susreta sa smrću: na grobnicama je nikla divlja trava, mirisna, gorka kao iz biblijske posljednje večere; sunčale su se gušterice, a pred večer su se raspršile lastavice vrtoglavi bjelkasto - modrim letom, dizale su se uvis pa vještim spiralama padale k moru i ulijetale kroz prozor u starinsku crkvicu. One su bile najživlje i najljepše stanovnice otoka mrtvih.

Prodirući u kopno veličanstveni modri utor mora sudario se s masivnim zidinama, a fjord se uspinjao po planini i obasjan suncem na zalasku, pokriven žukinim kasnim cvijetom, pozlatio bokove visova. Bila je to božanska kulisa, lijepa do bizarne romantične slike obasjane zrakama kao sa starinskih razglednica.

Opasan četiri kilometra dugim zidinama kroz koje se na troja vrata ulazi u grad, ostavljao je Kotor dojam prezrele oskоруše uglatih oblika, zaštićenosti i tajanstva koje se gnijezdilo u zidinama. Otac je obrisao suzu i laganim glasom rekao: Bože, konačno! Znaš li da tu počivaju svete moći mučenika Tripuna? Vidjet ćeš ga kako stoji odjeven u kratku togu, u jednoj ruci drži palmin list, znak svoga mučeništva, a u

drugoju svoj grad opkoljen čipkastim zidinama i surim gorama. Imali smo i svoju zastavu koja je nosila njegov lik. On je bio nebeski zaštitnik i zagovornik. Moći ovoga sveca dopremljene su iz Kapadokije u Maloj Aziji, gdje je umro mučeničkom smrću oko 809. Godine i kasnije došle u Kotor. Legenda kaže da su pomorci spasili njegove zemne ostatke i s njima doplovili u Jadransko more, ali ih je nagli vjetar skrenuo u Kotorški zaljev.

- A znaš li da je Kotor u davnini imao i svoj arsenal i svoju riznicu? Gradili su se brzi brodovi, vrvjelo je mnoštvom mornara, graditelja i kalafata, a grad je mirisao na katran, dok su lađe čekale na daleka smiona putovanja. Sjećam se kako su lijepe uniforme imali oni iz Bokeljske mornarice! Eh... ma mnogi danas "veliki" nisu imali ništa, a ovo je najstarija pomorska bratovština na svijetu!!"

Možda nisam sve dobro čula, zadivljeno sam prilazila gradu kao biću, a otac je i dalje pripovijedao, da bi na koncu povikao: - Eno ga!

Na rivi je stajao njegov školski drug s kojim je prije dobrih pola stoljeća pohađao isti razred. Tonči Homen. Dojmovi su se tako zgusnuli i brzo mijenjali iz slike u sliku, da se ne mogu sjetiti kako je izgledao. Još uvijek mi je pogled vrludao uz planinu i krivudave zidine što su se penjale do najviše utvrde, iza koje se uzdizala još viša gromada moćne gore.

Zagrljaji i pozdravi, polazak kroz gradska vrata. Sjećam se da je otac zastao i nekako zagrcnuto pokazao Homenu na mjesto gdje je nekada na kamenim vratima stajao grb grada Kotora. Sada je to mjesto bilo nagrđeno obijenim kamenom i postavljenom zvijezdom. To je ocu bila prva rana koja je kazivala o novom dobu. Otac je gotovo zaplakao. Nije puno pitao, odavno mu je sve bilo jasno, ali je mahao glavom i onda na glavnom trgu spustio kovčeg te skinuvši šešir, obrisao znojno čelo. Disao je teško i Homen je vidio kako se muči. Uzbudjenje je bilo veliko, sjećanja tako nagla.

Pred nama se dizao četvrtast zdepast toranj sa satom. Bilo je kasno popodne i sjene su se

pružile prema istoku. Pomalo se hladio ugrijani kamen na trgu koji je sabirao slike prošlosti u jedno nerazmrsivo klupko, bolno i lijepo u isti mah.

Kolikogod je vremena prošlo od toga rastanka s Kotorom, otac se uvijek osjećao Bokeljom, Kotoraninom koji je kao dijete primio u dušu sve suprotnosti koje taj kraj čuva u sebi.

Svakoga dana, gotovo svakoga trenutka more i atmosfera postaju drugačiji, a nagli prijelazi donose sve nijanse najljepšega zaljeva: od sivoće i tmaste sjenovite gromade silnih vrleti kad sve utone u zatvorenu kutiju i umiru boje, pa do splina svjetlosti kad i najmanji broš, ukras na nekoj kući zapjeva.

Snažni su kontrasti modrine neba i mora i onih bastiona, kula i tornjeva iz kojih proviruju zvonici starih crkava, usporednih okomitih rezova, gusto zbijenoga masiva grada, teške arhitektonske mase. Dojmljiva je moćna tvrđava Svetoga Ivana, kao stari kotorski Alkatraz, rekao bi Viktor Vida.

Boravili smo kod obitelji Homen tih sedam dana, koje sam provela u nekom snu, što se vremenom, bez oštine obrisa, pretvorio u čarobnu svjetlost dana i ljubičaste sjene noći. Vrijeme je bilo ljetno, žarko, a vjetrovi su ulazili s mora i kopna, mirisni i spasonosni, šuljali se ulicama, lepršali mojom ljetnom haljinom, ublažavali jarku svjetlost i žar sunca.

Mlazevi vreline silazili su s kamena ponad grada, treperili na obali gdje smo se svakoga dana polazili kupati, splinovi raskošne svjetlosti lutali su uskim kaletama, spuštali se niz zvonike, a snažni maestrali udarali kao u dno velika vrča, ili zdenca, spasonosni i rashlađujući. Vonjali su na sol, jod i alge, na čisti miris mora i miješali se s mirisima cvijeća, penjačicama sredozemnih jakih boja i mirisa.

Svakoga jutra i kasnijega poslijepodneva išli bismo na kupanje. Na plaži je bilo bistro more i čarobna atmosfera koja je čovjeka prisiljavala da neobuzdano sanjari. Modro stakleno zvono, toplo more i tišine imali su mitsku dubinu. Otac je u moru ležao na leđima i lagano micao rukama i nogama da se nagleda sunca i uživa u maštanjima.

Otac Ivan 1959.

Onaj golemi krš i neka istodobna vedrina spaljala je začarani prostor u idealni okvir za ljubav. Moja mladost dostigla je ono beztežinsko stanje kad se prolazi u laganim Euridikinim sandalama, a sve treperi u pustolovnom gradiću, punom sjena i svjetlosti, kao na Turnerovim slikama. Splin blještava mora i moj ulazak svakoga dana u njegovu mlaku slanost, dodiri plavetnila i neka tajnovitost, ispunjali su me tih dana kao nikada do tada. Ili mi se samo čini - sve je tako daleko i davno prošlo, ali ostao je neki aureolski sjaj, točan miris slane pržine, glatke ljuške rakova koje sadrže slatkasto meso posebna okusa, predavanje cijeloga tijela neopisivu dodiru pučine nad kojom lete ptice ispod plava neba. Ljeto je strast, ono uzima sva naša čula u mladosti, pamti topline, mirise, vedrinu neba, uzdrhtalost tijela i duše, stvara neke nade prepune praiskonske dubine kojih nikada više ne će biti. A nebo je veliko Božje modro oko.

Kuća Homenovih bila je na rubu nekoga prolaza, ne znam više kako se zvao, prozor je bio okičen lončićima bosiljka i lavande, a kroz njih su se vidjeli tornjevi i bastioni grada. Oko kuće bio je đardin u kome smo uvečer sjedili i njih dvojica, otac i Homen, prebirali su po uspomenama kao na staroj harfi. Doticali su se i novih događaja, ali tada bi snizili glasove i gotovo šaptom prelazili po žicama gorčine.

Ja sam uzimala slobodu da sama prošećem vijugavim ulicama i popijem limunadu u nekom skromnom ljetnom restorančiću. Zavirila sam nekoliko puta u Svetoga Tripuna i sjedila na stubištu u predvorju, ližući sladoled. Pričinjalo mi se da moja baka Liza, upravo sada prolazi pjacetom u svom crnom šeširu i dugačkoj haljini koja seže do gležanja, a na nogama joj cipele na visoki "šnir". Oh, kako bi ona sada beskrajno uživala!

U neobuzdanim maštanjima prepunim ugone nisam bila svjesna da su zemaljske taštine tako krhke i da se jedino u krilu Vječnosti može usredotočiti prava sreća.

Eh ... mladosti to nije potrebno. Takva svijest dolazi puno kasnije, pa se i sanjarenja mlade-

načke blažene opuštenosti pomalo pretvaraju u one nezaboravne odbljeske kojih ne bi ni bilo da nema Vječnosti.

Posjetili smo skromni hotel "Wien" koji, naravno, nije više postojao: bila je to dvokatnica u tuđim rukama, pa nismo ni ulazili unutra. Pomalo zapuštena i neobojenih "škura" samovala je u tišini nevažne uličice, a otac je pokazivao dijelove kuće i opisivao što se gdje nalazilo u njegovu djetinjstvu. Sjećam se da je pogladio rukom kameni zid i vrata, potom popravio šesir od svijetle lagane slame i krenuo svojom kalemom da se više nikada ne vrati. Sigurna sam da je imao suzama zamagljene oči. Starost je bila tu, a sva lutanja počinjala su i završavala samo ovdje: bila su besmislena, kao i svaka potraga za zemaljskim nemirima ili srećom.

Na plaži kod posljednjega kupanja našla sam kamen išaran modrim žilicama, sa čudesnom slikom koja je mogla biti i Gospa. Čitala sam "Ex ponto" i nalazila savršenu srodnost s piscem. Otac je više šutio, a ja sam tonula u posljednji zalazak sunca iza moćnih planina. Prošli smo posljednji put uskim ulicama, hladili se u sjenama, a na nebu su već sjale prve zvijezde kad smo zatvorili vrata "đardina".

Otac je pogledao uvis i rekao: O, zvijezde, kako ste daleko, a sutra ćete nekom drugom ovdje sjati.

Disao je već teško, umarao se brzo, ali njegovo lice nije odavalo nikakve tegobe. Ostalo je do posljednjega dana bez bora, glatko i mirno, visoka čela i dubokih zalisaka. Kao da je čuvao mladenački, gotovo dječjački lik nekom tajnom magijom.

Sutradan smo napustili Kotor. Na rivi nas je ispratio Tonči i dugo smo mahali jedni drugima. Grad je nestao u titrajima jutarnjega svjetla, otočići zaplivali iza rtova u nigidinu i plavetnilo, galebovi se oglašili krikom. Sve se pretvaralo u pijesak zaborava od trena rastanka do danas.

Naš povratak i preostale dvije i pol godine očeva života, hranili su se tim posljednjim čarom

Nevenka 1959.

urona u prošlost, pogleda u udaljeno djetinjstvo i ljepotu uspavana mora toga odlazećega jutra. O, da su mogli prestati glasovi ljudi na palubi, da je mogla nastati tajanstvena tišina koja je jedina dostojna te velike ljepote i ljubavi!

Preda mnom je "Hrvatski glasnik" iz listopada 2007. Gledam grb grada Kotora na stranici 29.: u baroknoj kartuši štit, na njemu trodjelno polje – vojnik, kula i lav. Bijelo, plavo, zeleno i zlatno. Povrh svega stoji natpis: FIDES ET HONOR. U ime te vjere i časti, a ponajviše neumrle ljubavi prema rodnome Kotoru (jer ipak je on odgojio, naučio hodati i govoriti izgubljenoga Ivana) napisah ovu malu uspomeničku trilogiju.

Još se nadam da ću bar jednom čuti zvonce na jarbolu nekoga broda koje mi kazuje: Kotor je tu. Odisej se pretvara kao u pravom mitu u moju ostarjelu dušu i mi ulazimo u grad otaca.

Svršetak

Nevenka Nekić - Bilješka o piscu

Nevenka Nekić rođena je u Zagrebu 8. svibnja 1942. godine. Na Pedagoškoj akademiji završila je grupu povijest i hrvatski jezik, a na Filozofskom fakultetu u Zagrebu povijest i bibliotekarstvo.

Službovala je kao profesor u Karlovcu, Zagrebu i nekim manjim mjestima u Hrvatskoj. Predavala je povijest, hrvatski jezik, povijest umjetnosti, tehniku znanstvenoga rada i grupu predmeta INDOK-sistemi. Od 1978. službovala je kao profesor u Klasičnoj gimnaziji i Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji u Zagrebu. Tu je umirovljena 2000. godine.

U književnosti se javila 1978. novelom Jedan dan maloga čovjeka i od toga vremena neprekidno surađuje u raznim časopisima kao što su: Forum, Obnovljeni život, Marulić, Svjetlo, Hrvatska revija, Fokus, Nastavni vjesnik, Hrvatska misao, Hrvatska obzorja, Nova Istra, Ognjište, Hrvatski književni list, More, Glas muzealaca, Lička revija, Hrvatsko slovo, Republika, Omanut, Klasje, Đakovački vezovi i drugi.

Piše pripovijetke, novele, eseje iz područja likovne umjetnosti i književnosti, polemičke i političke članke, pjesme, drame, putopise, romane i lirsku prozu. Također se bavi povijesnim tekstovima te je do sada objavila dulje rasprave o banu Jelačiću, Eugenu Kvaterniku, Ruđeru Boškoviću, Josipu Juraja Strossmayeru, Eugenu Kumičiću, Imbri Tkalcu te slovačkim pisci-

Sa roditeljima u Zagrebu 1959.

ma i osobama povezanim uz Hrvatsku: leksikografu Ivanu Branislavu Zochu, Janu Janku Tomboru, Janu Vojtašaku, sv. Marku Križevčaninu, Andreju Hlinki, Jozefu Cigeru Hronskom, Milanu Rastislavu Štefaniku i drugima. Autorica sudjeluje kritičkim osvrtima u promicanju književnosti iseljenih Hrvata i tajnica je u Sekciji DHK za proučavanje književnosti u hrvatskom iseljeništvu (čileanska književnost, vojvodanski krug, gradišćanski književni krug).

Bila je jedna od urednica listova Hrvatska domovina i Ognjište. Do sada je objavila sljedeće knjige: Život i djelo dr. Antuna Bauera, Đakovo, 1992.; Moja mala suputnica iz Pregrade, lirski zapisi, Pregrada, MH, 1994.; Ruđe iz Dubrovnika, tri pripovijetke, Zagreb, NKG, 1995.; Bračka kvadrifora, pripovijetke, Zagreb, KS, 1995.; Legende, kronike i zapisi, Zagreb, HDSP, 1997.; Grad-zvijezda, pripovijetke, Karlovac, Ogranak HPEU, 1998.; Vukovarske elegije, pripovijetke, Zagreb, HKD sv. Jeronima, 1999.; Croatia petrea, (zbirka pjesama), Mostar, Ogranak MH i drugi, 2000.; Juraj Batelja – Nevenka Nekić, Slavetičkom i svetojanskom kraju u pohode, Zagreb, 2000.; Trinaest strašnih priča i jedna groteska, Zagreb, 2001.; Uspomene iz Slovačke, Zagreb, M. Slovačka, 2002.; Ispovid Marije Mijatove sestre Grgici, drama, 2002.; Raosov zbornik, Imotski, 2005.; Juraj Batelja – Nevenka Nekić, Stepinčevim stopama po rodnome kraju, Zagreb, 2003.; Poljubac antike, pripovi-

jetke, Split, Naklada Bošković, 2003.; Tajne sfere, pripovijetke, Split, Naklada Bošković, 2004.; Susret u Emausu, (roman o Stepincu), Zagreb, J. Batelja i Stepinčeva zaklada, 2004.; Anđeo tame, (zbirka poezije), Vukovar, MH, 2004.; Dani u Danskoj, (putopis), Zagreb, HPEU, 2005.; Šetnja s carskom maskom, pripovijetka i slikovnica, Split, Naklada Bošković, 2005. (knjiga za djecu); Hobotnica, roman, Split, Naklada Bošković, 2006.; Monografija Kipar Mile Grgas, Zagreb, ITG, 2006.; Stotine godina visovačke samoće, zbirka pripovjedaka, Split, Naklada Bošković, 2007.; Kardinalovo srce, roman, Split, Verbum, 2008.; Ruđer Bošković, biografsko-literarno djelo, Split, Naklada Bošković, 2008.; Hobotnica II., roman, Naklada Bošković, Split, 2009.; Demon i Sveta Krv, roman, Verbum, Split, 2009.; Gospodična i drug, zbirka pripovjedaka, Zagreb, 2009.; Burik, roman, Tovarnik, 2009.

Od tih dvadeset i sedam knjiga većina pripada lijepoj književnosti, dok se prva bavi značajem dr. Antuna Bauera, poznatoga Vukovarca, donatora i osnivača brojnih galerija i muzeja u Hrvatskoj.

Monografija o kiparu Mili Grgasu stručni je tekst iz područja likovne umjetnosti. Roman Susret u Emausu doživio je drugo izdanje u Mostaru 2006., te treće i četvrto pod nazivom Kardinalovo srce u izdanju splitskog Verbuma 2008. U tisku se nalaze knjige: monografija o slikarici Ani Mariji Botteri Peruzović, Hrvatske heroine, Družba Vinka Paulskoga u Hrvatskoj i knjiga književnih kritika.

Nevenka Nekić autorica je brojnih likovnih kataloga. O njenoj literaturi pisali su do sada brojni kritičari: Petar Šegedin, Dubravko Horvatić, Đurđica Ivanišević, Hrvojka Mihanović Salopek, Nedjeljko Mihanović, Siniša Vuković, Agneza Szabo, Zlatko Tomičić, Svevlad Slamnig, Mislav Ježić, Božidar Petrač, Mato Marčinko, Nenad Valentin Borozan, Sanko Rabar, Bogdan Malešević, Đuro Vidmarović, fra Andrija Nikić, Zdravko Nikić, prof., dr. Ilija Drmić, Stjepan Galić, dr. Juraj Batelja i drugi.

Autorica surađuje na Hrvatskom radiju, Katoličkom radiju, Hrvatskoj televiziji. Priređuje putopisne, povijesne i literarne teme. Do sada je ostvarila kao scenaristica pedeset i pet dokumentarnih filmova iz kulturne baštine hrvatskoga naroda u okviru Obrazovno-znanstvenoga i Dokumentarnoga programa HRT-a, (Povijest ženskim rukopisom, Legende i kronike), kao i niz emisija iz povijesti i literature na raznim radio postajama. Posljednja suradnja s HRT-om je film Čika i Vekenega, kao i 30 filmova u nizankama Hrvatsko podmorje i Ušća hrvatskih

rijeka. Film o kiparu Mili Grgasu samostalno je autorsko djelo – scenarij i režija..

Autorica se bavi slikarstvom i do sada je imala tridesetak samostalnih i skupnih izložaba. Sama je likovno opremila neka svoja književna djela.

Autorica je nagrađena 1998. Državnom nagradom Republike Hrvatske Ivan Filipović za djelatnost na polju odgoja i kulture. Primila je Posebnu nagradu za Serra priču u godini 2001., (Društvo hrvatskih književnika). Dobitnica je Raosove nagrade za monodramu u godini 2002. Dobitnica je Posebne nagrade za Serra priču u 2003. godini. Dobitnica je prve nagrade za Serra priču 2005. Primila je drugu nagradu na Pasijskim danima 2007. za roman Čudo u Središtu svijeta (posvećen Ludbregu i Krvi Kristovoj), kao i nagradu Dubravko Horvatić za prozu 2007.

Članicom je Društva hrvatskih književnika, (jedan mandat Upravnoga odbora DHK), Društva hrvatskih književnika Herceg-Bosne, Matice hrvatske, Društva hrvatsko-slovačkoga prijateljstva, Matice slovačke, Društva Napredak, dopredsjednica je Hrvatske Paneuropske unije.

Knjiga Vukovarske elegije prevedena je u SAD-u na engleski jezik, pjesme su joj prevedene na slovenski i njemački jezik. Autorica prevodi sa slovenskoga i njemačkoga jezika.

Zastupljena je u antologijama: Hrvatska uskrсна lirika od Kranjčevića do danas, Zagreb, 2001., Hrvatski putopis od 16. stoljeća do danas, Zagreb, 2002., Dunav u hrvatskom pjesništvu, Zagreb, 2005., Seid ein Gespräch, Eisenstadt, 2004., Pobratimstvo lica u svemiru (Pjesnici Tinu Ujeviću), Split- Sarajevo, 2005., Susret riječi, Bedekovčina, 2005. Jezik i hrid, Pisana riječ članova DHK HB, Zagreb- Mostar, 2005., Vrazova Ljubica, Samobor, 2006., 2007., 2008., Naša velečasna maslina, Split, 2006., Anđeo u katedrali, Split, 2007., Vjetar u grivi, Đakovo, 2006., Hrvatske marijanske pjesme, Široki Brijeg- Zagreb, 2006., Vedri Vidra, Split- Dubrovnik, 2008., i drugima, kao i u Povijesti hrvatske književnosti Dubravka Jelčića, Zagreb, 2004.

Autorica sudjeluje znanstvenim priložima na simpozijima– pr. O J. J. Strossmayeru, Zdenki Marković, Matku Peiću (Dani Dobriše Cesarića u Požegi), Andreju Hlinki, Mariološkom kongresu u Rimu 2004., Danima iseljeničke književnosti u Rovinju, Dani fra Ivana Krstitelja Bačića na Visovcu, Neretvanski susreti- Ivo Lendić 2008. i drugima.

Neki tekstovi Nevenke Nekić ušli su u čitanke za šesti i osmi razred osnovne škole te gimnazije.

Autorica živi i radi u Zagrebu.

KOTORSKE BOTUNADE

Strujni udar

Piše:
Vlasta MANDIĆ

Polako, što ste navalili kao da je rasprodaja... jedan po jedan... alamote narode bokeški! De češ stari sa tom motikom... a, ti tamo... baci cigar - nema pušenja. Ajte samo naprijed... nema zadržavanja... ko se to tamo gura... baba de češ sa tolikom kofom... što je ovo jutros narode...vozi kolega!

Baba Stane: Berekinu nijedan! Što si se nakostriješio kao kokot. Kukuričeš li kukuričeš. I ti češ nama govorit kako ćemo ulazit u autobus!? Ma ke moto. Ajde muči jer ću ti pripetat jedan škopacun, kada ti ga nije mater pripetala kada je trebalo.

Sandra: Svaka vam je na mjestu. Prije su stajali na svakih 100 metara da pokupe putnike, a sada kada se svi vozimo autobusom maltretiraju nas.

Kondukter: Sinjorina, ja bih vas u svakom slučaju i na svaki način maltretirao, ako bi vam se dopalo.

Sandra: Ma kako ne, baš si mi prezenca.

PERO: Baba Stane, svaka vam čast. Ovaj mali fičširić mi ne da unjet motiku. Niti da je kasetna bomba.

TOMO: Smanji na krivinu, skoro sam pao. Nije ti ovo ruvinana Autoboka, pa

da nas voziš kao krtolu. Popričat ću ti dvije sa gazdom.

Kondukter: Samo izvolite, vaša volja.

Baba Stane: A, kap. Pero, de ćete sa tom motikom?

Kap. Pero: Nevolja, nevolja me natjerala. Para je sve manje. Što digla banka, što spiskala žena i djeca, tanto, nema više. Nemam više života za poč na more. Od starine imam dva dolca u Risan pa vam idem na kopanje. Zato više ne brinem za verduru i ulje maslinovo. A bogami, skupi se i drva.

TOMO: E, moj kap. Pero. Prije ste burdižali po moru, a sada po dolcima. Ne miriše mi to na dobro. Što da radi radnička klasa?

Jozica: Što da radi? Motiku u ruke i na rabotu. Bolje bi bilo i tebi da svratiš do Zalaza i da prekopaš livade i poljane. Sve je pod dračom. Ne bi sada kukali kako da platimo struju, telefon i televiziju. A, bome, bilo bi jagnjetine i kaštradine za Božić, Novu godinu i za slavu.

Kondukter: Perast! Ko izlazi brzo, a ko ulazi još brže.

Englez: Please, bus Kotor?

Kondukter: O, yes, upadaj boy!

Baba Stane: Svaka ti je

zlatna moja Jozica. Mi smo se doma istrošili i ne znamo kako ćemo pasat januar. S trpeze na trpezu od decembra do februara. Sve same frajade, niko ne rabota.

Dejo: Što su dosadni ovi starci. Meštre raspali muziku, da malo pročistimo ariju.

Baba Stane: Dosadni, a? Lako ti je zaprdovat kada te otac hrani. Imaš 35godina, a još ne rabotaš. Kako češ penziju zaradit, jadan ne bio?

Dejo: Oladi, dont vory baby!

Kondukter: Oravac! O lijepih li djevuški. Prihodit, idete u diskoteku?

Djevuška: Pajdom, pajdom!

Jozica: Ovo su ti oravačke Ruskinje. Žive pod brdo u rusko naselje.

Baba Stane: Ne znam kojega su đavola stigle do Oravca. Što ne stoje doma, kao i mi.

Dejo: Kod nas je bolja klima, a i mladići.

Jozica: Nemojte se fatat sa ovim malim. Nikad se ne znam kako će se završit. Videte da mu je donja udarila u gornju.

Kondukter: Ima li ko za Dobrotu?

Tomo: Vozi, tamo je sve popunjeno.

Baba Stane: Mali, iskrcaj me na rivu. Laka noć vam

svima... Fala Bogu da sam izašla. Opet je plavilo, a nisu stavili pontone. Niđe nikoga preko pjace ni na trg Od oružja. Ni mačka, ni bizin da pasaju. Nema ni kotorskih šetača. Oprosti mi Bože kao iza zemljotresa. Marice, otvarajte portun. Dodaj mi pantofule, sve sam noge skvasila.

Marica: Došla je šinjora Laura. Majko, je si li donjela koji solad?

Baba Stane: Nijanka čen-tezim. Dondo Mišo, nije dobio pensiju iz Amerike ima već tri mjeseca. Izgleda da su oni preko bare u gora merda nego mi. E, pa sada vidi što ćemo.

Laura: Počinje dnevnik, dođite.

Marica: Svako veće ista drama. Prvo idu vijesti iz Tunisa, Jemena, Albanije. Ne znaš ko koga bije, ali dobro biju. Bože sačuvaj, biju svoj narod, a svi su u svojtu.

Baba Stane: Svojta ti se najbolje bije. Mjesto da kažu – dragi narode ako vam više nismo dobri hvala lijepo za ovo do sada mi odosmo.

Marica: Tako je učinjela žena predsjednika Tunisa. Uzela je tonu i po zlata i odletjela.

Laura: Ne mogu od vas ništa čut. Opet o poplavljenom području oko Skadarskog jezera. Voda im je došla do grla. Kuku onome koga to zlo snađe. Eto, sada o aditivima u hrani. Što je to?

Marica: To ti je za čovjeka otrov.

Laura: Ko da je to vijest. Nama je više sve otrovano od neba do zemlje, od vode do vazduha. Ma ja bi...

Marica: Čekajte šinjora Laura. Sada govore o kriminalu. Kaže "kod nas nema kriminala ali se dobro nosimo sa njim". A, sada čudo neviđeno - ovi od struje traže da im se plate gubici na mreži, te pokradena struja, te nenaplaćena potraživanja...

Baba Stane: Vidi ti njih, pa toga nema ni u raj. Sve preko naše grbače. I ja bih ribe, samo ako mogu veći bokuni. Skoro da im još damo bonus što sjede u kancelarije za duplo veće plate od dotura.

Marica: Majko, dobro si se inđenjala. Nego, kako ćemo platiti struju? Moramo nekako preskočit ovaj januar i februar, pa ćemo se za drugo nekako već snaći.

Laura: Ne uzbuđujte se. Oli ne vidite da nam na

dnevniku prvo serviraju užase naše i bjelosvjetske. Pošto nas to dotiče tj. traumatizira i mi se prepanemo, te od straha nema ni spavanja. Kada na kraju dođe red na struju, ovako kako smo obrađeni, problem sa strujom nam se više ne para kao problem. Bolje da odma ujutro platimo, da nam se, sačuvaj Bože, ne nakupi račun. To ti je naš narod.

Baba Stane: A mi koji stvarno nemamo para, što ćemo?

Laura: Danas kada vam na vrata pokuca inkasant za čitanje struje vi se lijepo potašulajte i ne puštajte glasa. Kada vidi da vas nema doma poći će ča. Tako ćete preskočiti januar, a možda u februaru ili martu Regulatorna agencija nešto i riješi u vezi struje, u našu korist. Zbog toga su i tamo miša mu kokota!

Baba Stane: Nikad u životu nisam lagala ni pravila šemence. Ufatila me deboleca od svega: od autobusa, od mrtvoga Kotora, od zime, poplavljenih pjaca i kanižela, Tunisa, Albanije, od svetaca i fešta i na kraju struje... ne mogu više, ufatit će me strujni udar - kolpat će me!

**SKALA
RADIO
Kotor**

Nezavisni radio, Stari grad,
Trg od oružja, 85330 Kotor

99.0 MHz 95.3 MHz

RADIO KOTOR

www.radiokotor.com

Piše:

Tripo SCHUBERT

Božićni domjenak

28.12. 2010. Podružnica Kotor organizirala je Božićni domjenak u prostorijama HGD CG, kojemu je nazočio veliki broj članova. Pozdravio ih je Ilko Marović, predsjednik Podružnice, i poželio radosne Božićne blagdane i uspješnu Novu godinu. Posebno je pozdravio Boža Vodopiju, generalnog konzula RH u Kotoru i Fila Biskupovića, potpredsjednika Općine Kotor. U ime središnjice HGD CG i predsjednika dr Ivana Ilića, Tripo Schubert, tajnik društva, je podsjetio na aktivnosti koje je imalo Društvo u godini na odlasku i upoznao ih o organizaciji Jubilarne 2011. godine i nekim važnijim manifestacijama.

Humanitarna akcija za obitelj Marković

1.1.2011. U ranim jutarnjim satima prvog dana nove godine u naselju Kamp u Dobroti

izgorjela je do temelja kuća obitelji Marka Markovića, rodom iz Stoliva, žene mu Franice, rodom Janković iz Mula i sinova Davora i Marija. Mario, radnik Vatrogasne jedinice Kotor, zadobio je opekline prvog stupnja i nalazi se na liječenju u kotorskoj bolnici. Članovi su Hrvatskog građanskog društva Crne Gore, i naše je društvo pomoglo sukladno svojim mogućnostima. Također, uputili smo apel svima ljudima dobre volje i institucijama da pomognu obitelji Marković.

Sastanak podružnice Podgorica

21. 1. 2011. Upravni odbor HGDCG -Podružnica Podgorica održao je prvi ovogodišnji sastanak. Na dnevnom redu, među ostalim, razmatrano je financijsko izvješće za 2010.godinu, izvršena je analiza opremanja prostorija Podružnice i usvojen Plan rada za 2011.godinu. Posebno se živo raspravljalo o aktivnostima u tekućoj godini koje su nakon toga usvojene kao sastavni dio Plana rada. Jedan od prioritetnih zadataka je otvaranje i rad prostorija Podružnice za šire članstvo i sve zainteresirane.

Procesija

sirane građane, tako da će realizacija tog zadatka početi već od 1. veljače. Prostorije Podružnice biti će otvorene svake srijede od 17,00 do 20,00 i subotom od 10,00 do 13,00 sati. Pored navedenog, Planom rada je predviđen prijem novih članova Društva, nastavak opremanja prostorija, formiranje potrebne evidencije fonda knjižnice, organizacija kulturnih manifestacija, i niz sličnih aktivnosti. Obzirom na aktivniji rad članova društva, težište će biti i na prezentaciji aktivnosti Podružnice putem medija u cilju popularizacije u sredini gdje djelujemo.

Emisija „U žiži“

23. 1. 2011. Članovi direkcije Dubrovnik karneval festa posjetili su Kotor i gostovali na Radio Skali u emisiji „U žiži“. Izvršni producent Ante Tolj, glazbeni producent Ante Skaramuca i voditeljica odnosa s javnošću Karla Labaš su predstavili program ovogodišnjeg Dubrovnik karneval festa skupa s gospođom Rafelom Pinom Lazarević, predstavnicom karnevalske skupine „Karampana“ iz Kotora, koja će u organizaciji Hrvatskog građanskog dru-

štva Crne Gore ove će godine gostovati na dubrovačkom karnevalu.

Poziv Biskupskog ordinarijata

23. 1. 2011. iz Biskupskog ordinarijata je došao poziv predsjedniku HGD CG prim. dr Ivanu Iliću da bude zvanični predstavnik Društva na svim manifestacijama u povodu Tripundanskog blagdana - prisustvuje svečanostima, svetom misnom slavlju, procesiji i oficijelnom ručku sa ostalim uzvanicama. U procesiji će se nositi i stijeg HGD CG.

Popis stanovništva

29.1. 2011. u organizaciji Hrvatskog nacionalnog vijeća održan je sastanak predstavnika hrvatskih udruga i Hrvatske građanske inicijative povodom Popisa stanovništva u Crnoj Gori koji će sprovesti od 1. do 15. travnja. Sastanku su ispred HGD CG nazočili predsjednik prim.dr Ivan Ilić i predsjednica Podružnice HGDCG Tivat Ljerka Sindik. Ilić je u diskusiji ukazao na činjenicu da je Društvo dalo veliki doprinos očuvanju identiteta Hrvata u Crnoj

Učenici Dubrovačke gimnazije u Kotoru

Gori kroz svoj desetogodišnji uspješan rad. Ukazao je na značaj naše bogate izdavačke djelatnosti, posebno časopisa Hrvatski glasnik, koji su vjerojatno i onaj dio hrvatske populacije koji su se izjašnjavali kao Bokelji ili Jugoslaveni ili bili neopredijeljeni, ohrabрили u budućem izjašnjavanju na popisu. Na sastanku je istaknuta važnost da u lokalnim samoupravama naši predstavnici budu članovi popisnih komisija zbog objektivnosti izjašnjavanja. Sastanku su nazočili Generalni konzul Republike Hrvatske Božo Vodopija, savjetnik hrvatskog veleposlanika Nebojša Kirigin, kotorski biskup mons. Ilija Janjić, dopredsjednik Općine Tivat Ilija Janović, predsjednica HGI-a Marija Vučinović, predsjednik Hrvatske krovne zajednice Zvonimir Deković.

Godišnjak Muzeja

4.2.2010. predstavnici HGDCG pozvani su na promociju Godišnjaka Pomorskog muzeja Crne Gore - Kotor, posvećenog 1200- godišnjici prijenosa relikvija sv. Tripuna u Kotor, koja se održala u palači Grgurina. O knjizi su govorili mr. Mileva Pejaković Vujošević, prof. dr. Gracijela Čulić i Slavko Dabinović, bibliotekar. U programu je sudjelovala i klapa Bokeljski mornari.

Posjet učenika gimnazije iz Dubrovnika

5.2. 2011. Ravnatelj Dubrovačke privatne

gimnazije prof. Tomislav Franušić, obratio se HGD CG da im organizira posjet Kotoru i Boki u sklopu njihovih uobičajenih terenskih nastava. Na taj način upoznaju djecu s neizmjeranim ljepotama, kulturno-povijesnim i duhovnim vrijednostima naših krajeva, koji su im tako blizu, a istovremeno još tako daleko. Mi smo se prihvatili domaćinstva i pokazali im u okviru jednodnevnog boravka značajna mjesta od Perasta do Kotora. Angažiranjem vodiča Ivice Biskupovića, našeg člana, i župnika crkve sv. Nikola i svetišta Gospe od Škrpjela don Srečka Majića, učenici i profesori su se zadovoljni i sa puno dojmova vratili svojim kućama.

Predstavljanje vinara

5.2.2011. za vrijeme gospodarskih susreta održanih u Dubrovniku 26. studenoga 2010, na kojima su se predstavili gospodarstvenici iz Crne Gore, vinari iz Dubrovačko neretvanske Županije su izrazili želju za nastupom i pre-

zentacijom svojih vina u Kotoru i Budvi. Županijska komora Dubrovnik, na prijedlog generalnog konzula RH Boža Vodopije, obratila se našem Društvu da bude domaćin prezentacije. Predstavljanje se organiziralo uz suradnju sa Hrvatskom gospodarskom komorom u Crnoj Gori i sa Generalnim konzulatom RH u Kotoru. Predstavili su se vinari sa Pelješca, Korčule i Konavala. "Povod prezentacije vina je proslava Svetog Tripuna u Kotoru, tradicija

duga XII stoljeća, koja označava kulturno civilizacijska stremljenja jedne zajednice u očuvanju svih kulturnih vrijednosti”, kazao je otvarajući prezentaciju ravnatelj Hrvatske gospodarske komore Crne Gore Damir Pinjatić. Predsjednica Gospodarske komore Dubrovačko-neretvanske županije Terezina Orlić ukazala je na značaj ovakvih prezentacija kako bi se hrvatski proizvođači vratili na tržišta koja su upoznata sa kvalitetom hrvatskih vina. Somelijer Josip Klapinić uz zvuke dubrovačkog tria “Toneto” uspješno je prezentirao vina s juga Hrvatske brojnim gostima.

Tripundanski bal

5.2. 2011. u hotelu Splendid u Bečićima održan je Tripundanski bal, prvi veliki događaj organiziran u povodu Jubileja 10 godina od osnutka HGDCG. U programu ove tradicionalne manifestacije sudjelovao je VIS Amadeus iz Dubrovnika, a gost večeri bio je Petar Grašo. Balu su nazočili visoki uzvanici i brojni gosti i prijatelji društva. Program je vodila Nila Miličić-Vukosavić. I ove godine nagrada pobjedniku lutrijskog plesa bio je vikend za dvije osobe u

Splendidu, najelitnom crnogorskom hotelu.

Tripundanske svečanosti

6. 2.2011. održana je centralna Svečanost vanjske proslave Svetog Tripuna. U procesiji je tradicionalno nošen stijeg HGDCG.

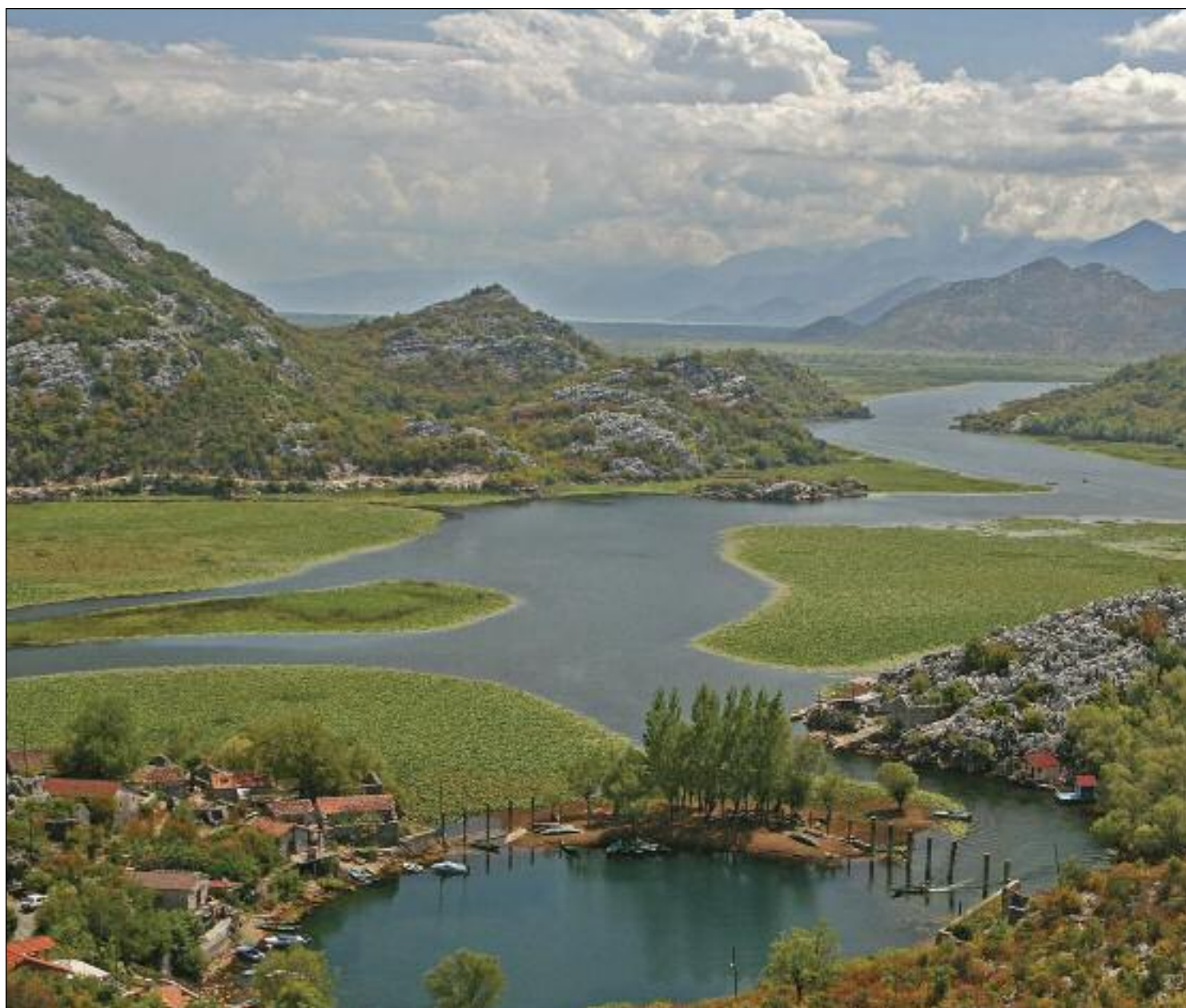
Dubrovnik karneval Fest

11. 2.2011. u diru karnevalskih grupa Stradunom do crkve Svetog Vlaha na Dubrovnik karneval festu u organizaciji HGDCG sudjelovala je najstarija kotorska karnevalska grupa Karampana, koja je sa grupnom maskom pod nazivom Vlastela pokazala kako se u Kotoru gospodstveno živjelo kroz minula vremena. Rafaela Lazarević iz NVO Fešta je za Skala radio kazala da je grupa okupila oko 40-ak članova i podsjetila da su prvi puta grupno sa ovom maskom uz oduševljenje publike nastupili na riječkom internacionalnom karnevalu i bili posmatrači karnevala u Veneciji. Poziv koji su dobili za sudjelovanje na Dubrovnik karneval festu za njih je od velikoga značaja, tim prije što je prvi puta jedna karnevalska grupa iz Kotora u Dubrovniku.

IDEJA O KORIŠTENJU SKADARSKOG JEZERA

Jedinstven

I BOJANE U KONTINUTETU PROMETA

plovni put

Kotor je bio i ostao morska luka Cetinja. U perspektivi i polazna stanica žičare koja će ga povezati i sa Rijekom Crnojevića, Skadarskim jezerom i Bojanom do mora, što bi turistima pružilo doživljaj za pamćenje

Piše:
**prof. Milenko
M. PASINOVIĆ**

Ideja o korišćenju Skadarskog jezera i Bojane kao plovnog puta pokrenuta je 1993. godine od strane Agencije Crne Gore za prestrukturiranje privrede i strana ulaganja.

Kako kažu pisana dokumenta, korištenje Skadarskog jezera kao plovnog puta datira od 167. godine prije n.e. Uz kraće ili duže prekide, i uz promjenu sredstava plovidbe i njihovog pogona, Skadarskim jezerom se odvijao brodski putnički, teretni i poštanski saobraćaj sve do 1965. godine. Gotovo do prije pola stoljeća. Brodovi na mehanički pogon zaplovili su na redovitoj liniji Skadar – Obod (Rijeka Crnojevića) 1862. godine, prevozeći poštu i robu. Berlinskim ugovorom o miru, 1878. godine, Čl. 29, riješeno je pitanje slobode plovidbe rijekom Bojanom.

Osnivanjem Kneževskog crnogorskog povlašćenog parobrodarskog društva 1887. sa sjedištem u Baru i zadatkom da održava redovitu plovidbu između crnogorskih luka, Boke kotorske, Trsta i obratno, crnogorskih luka i Italije, Bojanom i Skadarskim jezerom, brodom na mehanički pogon povezane su luke na obalama Skadarskog jezera, Bojane i Jadranskog mora.

Ovo posebice ističemo da bi ukazali na činjenicu o povezivanju Skadarskog jezera sa morem, odnosno integralnom uključivanju jezera, rijeke i mora u jedinstven plovni sistem.

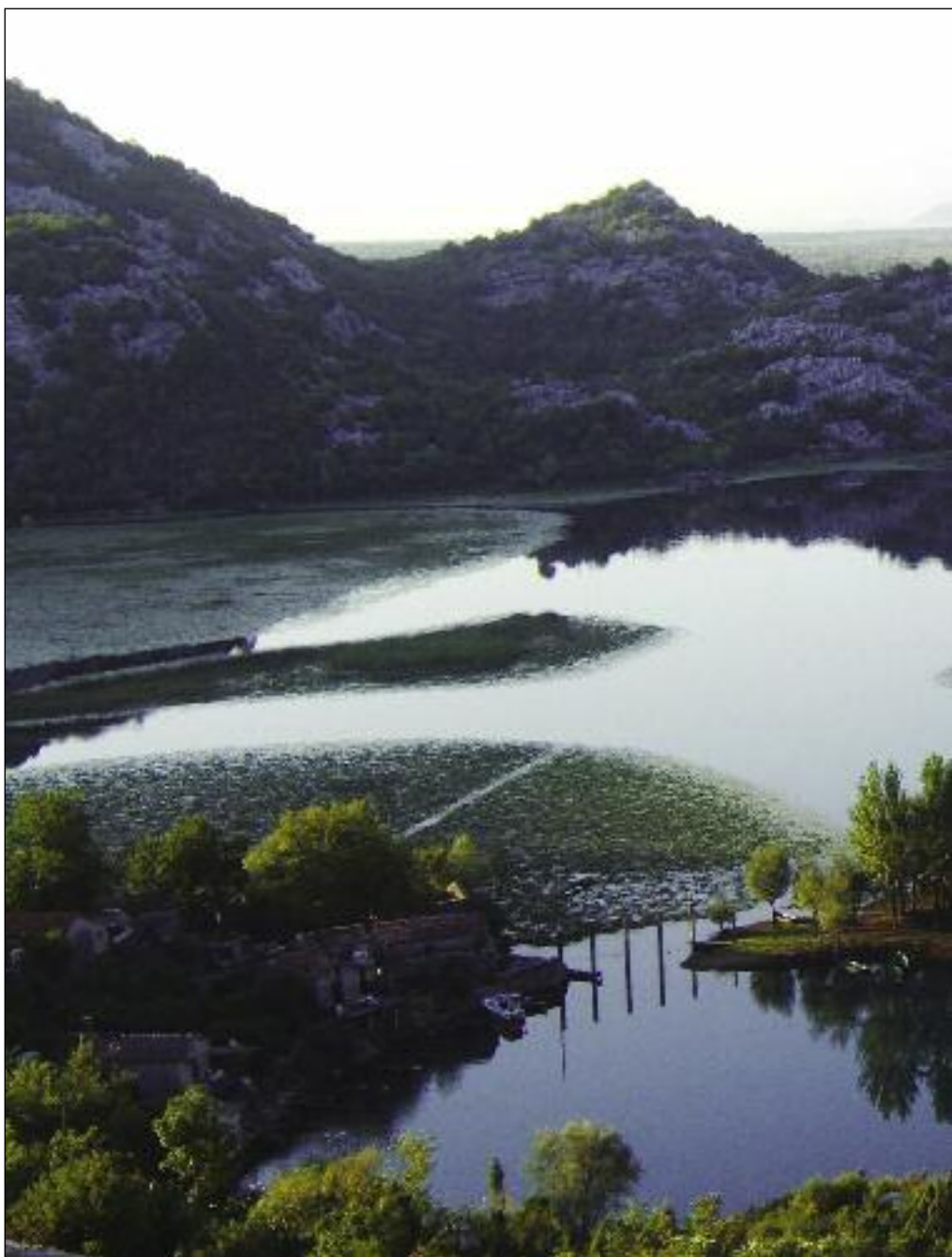
Nije nam namjera da kronološki prikazujemo odvijanje saobraćaja po Skadarskom jezeru, Bojani i Jadranskom moru, niti da prikazujemo subjekte koji su taj saobraćaj realizirali. Istina, linija za Trst je skraćena i realizirala se na relaciji Plavnica – Skadar – Bar – Split. Najprije brodovi-

ma A.D. Boka, od 1930. godine, a od 1934. do pred II svjetski rat brodovima A.D. Zetska plovidba. Poslije II. svjetskog rata brodski saobraćaj Skadarskim jezerom obavljali su brodovi Brodarskog poduzeća Lovćen iz Kotora, a od 1955. novoosnovanog broderskog poduzeća Galeb sa sjedištem u Rijeci Crnojevića, do ukidanja ovog saobraćaja.

Dakle, saobraćaj Skadarskim jezerom, obavljao se veoma dugo, uz kraće ili duže prekide zavisno od ratova i njihovog trajanja, ili trajanja njihovih posljedica, ratova za koje se ne bi moglo kazati da nijesu bili motivirani ambicijama da se ovlada čitavim prostorom Skadarskog jezera, upravo u cilju kontinuiteta prometa. Ti su ratovi spriječavali da se zajednički rješavaju mnogi problemi u svezi sa Skadarskim jezerom, njegovim korišćenjem, što je imalo za posledicu kolateralnu štetu. Jezero i Bojana su imali karakter izolatora umjesto medija povezivanja dviju susjednih država i integratora sličnih i različitih oblika suradnje.

Cilj navedenog projekta bio je da se iznađu mogućnosti i načini korišćenja plovnog, riječno- jezersko – morskog puta i kroz uspostavljanje novih oblika korišćenja, revitaliziraju neke ranije funkcije naselja na obali Skadarskog jezera i rijeke Bojane i uspostave nove.

Da su naselja na obali Skadarskog jezera živjela od jezerskog saobraćaja, uslužnih, upravnih i drugih funkcija vezanih za ovaj vid saobraćaja, govore i podaci o kretanju broja stanovnika u nekim od njih. Tako je 1948. godine Rijeka Crnojevića brojala 596 stanovnika, Krnjice 336, Seoca 438, a 2003. godine Rijeka Crnojevića je imala 229, Krnjice 26 a Seoca 31. stanovnika.

Cetinje bi ponovo postalo grad sa dvije luke, Kotorom i Rijekom Crnojevića. U Rijeci Crnojevića bi počinjao i završavao plovni put Rijeka Crnojevića - Kotor, dug 118,8 Nm. Dovoljno da se doživi Kontinent i Mediteran, i to plovilom.

Pomenuti projekt je razrađen na nivou ideje, ne samo o potrebi obnavljanja jezerskog saobraćaja već i uspostavljanju plovnog puta na relaciji ušće Bojane – Rijeka Crnojevi-

ća za potrebe nautičkih turista koji bi iznajmljenim plovilima, specijalno rađenim za karaktersitike ovog plovnog puta, plovila iznajmljivali u marini Rijeka Crnojevića, odnosno na ušću rijeke Bojane.

Razumije se, plovila bi, s obzirom na zaštićeni karakter NP Skadarsko jezero, imala ekološki pogon. Mogla bi se preuzimati sa posadom, skipperom ili bez.

Što bi ovo značilo u turisti-

čkoj ponudi, ne treba obrazlagati. Revitalizacija saobraćaja na Skadarskom jezeru i Bojani značila bi revitalizaciju pojedinih zanimanja, kulturnih dobara, materijalnih i nematerijalnih, zapošljavanja i demografske perspektive naselja na njihovim obalama.

Realizacija pomenute ideje podrazumijeva reguliranje plovnog puta rijekom Bojanom, a to bi značilo poduzimanje tehničkih mjera u smislu

njenog produbljavanja, reguliranja voda njenih pritoka, ušća itd. To bi podrazumijevalo i reguliranje pristupnih kanala do pojedinih pristaništa na Skadarskom jezeru, kao i čitavog plovnog puta. To su već pitanja kojima se bave hidrolozi i druge srodne struke. No, vjerojatno bi to doprinjelo i bržem otjecanju voda Skadarskog jezera, pa bi u tom slučaju čitav pothvat imao višestruku korist.

Mnogo se toga promijenilo od pokretanja ove ideje. Prije svega u hidrološkom ponašanju Skadarskog jezera, na gore, makar po obuhvatnosti prostora poplavama. Promijenilo se na bolje u odnosima dvije države koje dijele Skadarsko jezero i rijeku Bojanu, Crne Gore i Republike Albanije. Uspostavljeni su mnogi kontakti sa različitih aspekata i nivoa suradnje u svezi Skadarskog jezera između navedenih država. Eto teme za još jedan vid suradnje. Rekli bi prioritete.

Projekt ima još jedan praktički značaj, suradnju u okviru Jadransko-jonske inicijative. Za cilj ima revitalizaciju saobraćaja na Skadarskom jezeru i rijeci Bojani, ali za posljedicu može da ima i smanjenje ili eliminiranje rizika od poplava.

I, na koncu, moglo bi se postaviti pitanje: Kakvu vezu sa ovim prilogom imaju Kotor, Boka kotorska? Odgovor pronalazimo u vezama koje pruža plovni put lukama pored kojih prolazi i do kojih vodi. Vezu nalazimo i u činjenici da su mnogi Bokelji plovili na brodovima po Skadarskom jezeru ili radili u Kapetaniji pristaništa u Virpazaru. U Kotoru je bilo sjedište brodarskih poduzeća koja su obavljala plovidbu po Jezeru i rijeci Bojani, Zetske plovidbe i Lovčena. Upravna zgrada nekadašnje Zetske plovidbe, danas sastavni dio Robne kuće Kamelija, predstavlja jedan od rijetkih primjera skladnog uklapanja stare i nove arhitekture.

No, ne treba smetnuti s uma da je Kotor bio i ostao morska luka Cetinja. U perspektivi i polazna stanica žičare koja će ga povezati sa Cetinjem, a preko njega i sa Rijekom Crnojevića, Jezerom i Bojanom do mora, što bi turistima pružilo doživljaj za pamćenje. Time bi se zatvorio krug ponude i doživljaja.

Dobro došli u Zagreb

Dobro došli u Zagreb, glavni grad Republike Hrvatske! Zagreb je stari srednjoeuropski grad. Stoljećima se razvijao kao bogato kulturno i znanstveno te snažno trgovačko i gospodarsko središte. Nalazi se na sjecištu važnih prometnica između jadranske obale i srednje Europe.

Kada je 1991. godine hrvatski narod ostvario državnu samostalnost, Zagreb postaje glavnim gradom, političkim i upravnim središtem Republike Hrvatske. Zagreb je i poslovno središte, sveučilišni centar, grad kulture, umjetnosti i zabave. Iz Zagreba potječu i u njemu djeluju mnogi glasoviti znanstvenici, umjetnici i sportaši. Svojim gostima Zagreb nudi barokni ugođaj Gornjega grada, slikovite tržnice na otvorenom, raznovrsne trgovine i bogat izbor obrtničkih proizvoda, ukusnu domaću kuhinju. Zagreb je grad zelenih parkova i šetališta, s brojnim izletištim u prekrasnoj okolici. U treće tisućljeće Zagreb ulazi kao milijunski grad. Unatoč br-zom razvoju gospodarstva i prometa, sačuvao je osebujnu ljepotu i ugođaj opuštenosti, što ga čini pravim gradom po mjeri čovjeka.

www.zagreb-touristinfo.hr

Dolazite u Zagreb, glavni grad Hrvatske? Dolazite u srce Europe, u jednu od najljepših zemalja Mediterana? Pojedinačno ili grupno, poslovno ste ovdje ili u turističkom obilasku? Zagreb vam u svakom slučaju želi dobrodošlicu i otvara svoja vrata. Za više informacija o Zagrebu molimo kliknite na **www.zagreb-touristinfo.hr** ili **www.fivestars.hr**

Turistička Zajednica Grada Zagreba i tvrtka Five Stars Ltd., pripremili su za vas, drage naše goste, karticu ZAGREB CARD, koja je namijenjena svim posjetiteljima Zagreba te vam se njenom kupnjom otvaraju mnoge mogućnosti, popusti i iznenađenja. Besplatna vožnja gradskim prijevozom, popusti u gotovo svim gradskim muzejima, mnogim restoranima, dućanima, uslužnim djelatnostima te još mnogo drugih pogodnosti, razlozi su zbog čega je ZAGREB CARD vaš nezamjenjiv suputnik kroz Zagreb.

Od trenutka upisanog na karticu, ona vrijedi 72 odnosno 24 sata i neprenosiva je na drugu osobu. Kupnjom kartice dobivate i posebnu knjižicu u kojoj su navedeni svi davatelji usluga i popusti koje kod njih ostvarujete.

ZAGREB CARD možete kupiti online, u svim turističkim informativnim centrima grada Zagreba te na recepcijama većine zagrebačkih hotela.

Dobrodošli, čekamo vas u Zagrebu!

Turistički informativni centar

Trg bana J. Jelačića 11, tel. +385 1 48-14-051, +385 1 48-14-052, +385 1 48-14-054

- radno vrijeme: pon-pet 08.30-20.00; sub 09.00-18.00; ned 10.00-16.00

Turistički informativni centar

Glavni željeznički kolodvor

- radno vrijeme: pon-pet 08.30-20.00; sub i ned 12.30-18.30

Turistički informativni centar

Zračna luka Zagreb, Pleso bb, tel. +385 1 62-65-091

- radno vrijeme: pon-pet 09.00-21.00; sub i ned 10.00-17.00

Besplatni telefon (informacije): 0800-53-53

e-mail: info@zagreb-touristinfo.hr

ZAGREB CROATIA

Ljubav
na prvi pogled

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

tel: +385 1 481 40 51, 481 40 52, 481 40 54, fax: +385 1 481 40 56

e-mail: info@zagreb-touristinfo.hr www.zagreb-touristinfo.hr

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država, Hrvatske i Crne Gore.

Distribuirana se na kioscima u Crnoj Gori, a putem pretplate stiže u Hrvatsku, Europu, Australiju, SAD...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

Pretplatite se!

NARUDŽBENICA

Ovim neopozivo naručujem primjeraka "Hrvatskog glasnika"

Ime i prezime/naziv tvrtke

Ulica i broj

Grad

Poštanski broj

Država

Tel/fax

E-mail

Datum

Potpis/pečat

102 fm

**SKALA
RADIO
Kotor**

Nezavisni radio, Stari grad,
Trg od oružja, 85330 Kotor

99.0 MHz 95.3 MHz

RADIO KOTOR

www.radiokotor.com

Hrvatski glasnik

PRETPLATITE SE!

Za Crnu Goru:

18 eura

na žiro račun
510-4741-76
Crnogorska komercijalna
banka

Za Hrvatsku:

180 kuna

na kunski račun
23600001101667657,
Zagrebačka banka d.d.,
Poslovnica Dubrovnik
Vukovarska 7,
20 000 Dubrovnik

Za inozemstvo:

24 eura

na devizni račun HR
7723600001101667657,
Zagrebačka banka d.d.,
Poslovnica Dubrovnik
Vukovarska 7, 20 000
Dubrovnik

Ovu narudžbenicu i kopiju uplatnice pošaljite na adresu izdavača:
Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, Zatvoreni bazen Škaljari, 85330 Kotor, Crna Gora
Pretplatiti se možete i u Uredu HGDCG u Kotoru

Okus koji razotkriva užitke.

www.ledo.hr

KING
KRALJ UŽITKA

INA CRNA GORA d.o.o. PODGORICA

Podgorica - 18 JULA 33, 81000 Podgorica

tel: +382 20 218 302

+382 20 218 303

+382 20 218 803

fax: +382 20 218 804

e-mail: inacg_podgorica@t-com.me

INA CRNA GORA d.o.o. TIVAT

Durmidran-Mrčevac, 85320 Tivat

tel: +382 32 66 03 15

fax: +382 32 67 11 42

www.inacg.me

INA CRNA GORA